РІК ЗАЛОЖЕНЯ 1893.
"СВОБОДА"
"LIBERTY"
виходить три рази на тиждень
вівторок, четвер і суботу,
видає
„УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ"
83 GRAND ST., JERSEY CITY, N. J.
Всі листи, моні-ордери і чеки треба виписувати на адресу „SVOBODA".

СВОБОДА

ESTABLISHED 1893.
"SVOBODA"
("LIBERTY")
the Ukrainian Newspaper
published three times a week
Tuesday, Thursday and Saturday,
by Ukrainian National Association
at 83 GRAND ST., JERSEY CITY, N. J.
The best advertising medium.
Rates furnished on application.

Урядовий орган Українського Народного Союза -- "SVOBODA" -- Official organ of Ukrainian National Association.

РІК XXIV. ДЖЕРЗИ СІТИ, Н. ДЖ., субота 9-го вересня 1916. Ч. 109. VOL. XXIV. JERSEY CITY, N. J., Saturday, September 9, 1916. No. 109.

РУМУНСЬКА КРІПОСТЬ ТУРТУКАЙ ЗДОБУТА.

20.000 РУМУНІВ ВЗЯТО В ПОЛОН І ЗДОБУТО 100 ГАРМАТ.

Російські війска зближають ся до Галича. -- Місто Галич в огни.

НАСТУП ФРАНЦУЗІВ НАД СОМОЮ ЗДЕРЖАНИЙ - 1.500 ПОЛОНЕНИХ.

СОЮЗНІ ВІЙСКА ЗДОБУВАЮТЬ РУМУНСЬКУ КРІПОСТЬ ТУРТУКАЙ.

БЕРЛІН, 6. вересня. — **Сім фортів наддунайської румунської кріпости Туртукай находять ся в руках німецьких і болгарських війск.**

На північ від міста Добріч ведеть ся завзята битва між війсками болгарськими а румунсько-російськими. Неприятель приневолений до відвороту.

Німецький урядовий звіт звучить:

„Союзні війска взяли приступом 7 фортів, між тими панцором вкриті батерії румунської кріпости Туртукай (над Дунаєм).

„Болгарські війска по завзятій битві на північ від Добріча змусили румунсько-російську армію до відвороту".

УСПІХИ РУМУНІВ В СЕМИГОРОДІ.

БУКАРЕШТ, 6. вересня. — Румунський штаб подає отсї вісти:

„Здовж північно і північно-західного фронту прийшло лише до поменьших боїв

„В місті Шепсі Сент Дьордь забрали наші війска 500 возів з поживою і пашею і один цілковито уладжений полевий шпиталь.

„Над горішним бігом ріки Марош полонили ми дотепер 7 австрійських офіцирів і 620 жовнірів.

„На полудневім фронті неприятель перевів десять нападів, один по другім, на примісток Туртукай, однак всі напади зістали відбиті".

(Румунська кріпость **Туртукай** лежить над Дунаєм, у віддаленю 37 миль на полудневий схід від Букарешту. — Місто **Шепсі Сент Дьордь** лежить в Семигороді у віддаленю 20 кільометрів на північний схід від Кронштаду).

20.000 ПОЛОНЕНИХ І 100 ГАРМАТ.

БЕРЛІН, 7. вересня. — **Наддунайська кріпость Туртукай находить ся в цілости в руках союзних війск. Вже у вівторок союзні війска здобули перших 7 фортів румунської кріпости. Вчера повело ся при помочи артилерії цілковито відтяти відворот румунській залозі і в цілости її полонити.**

Поверх 20.000 румунських жовнірів взято в полон. Також 100 гармат і великі засоби воєнних матеріялів упали в руки побідних війск.

Урядовий рапорт німецького генерального штабу звучить:

„Німецкі і болгарські війска здобули приступом всі форти кріпости Туртукай і ціла кріпость опинила ся в руках побідників. Поверх 20.000 румунських жовнірів взято в полон. Між полоненими находять ся 2 генерали і 400 румунських офіцирів. Крім того здобуто поверх 100 гармат і величезні засоби ріжних воєнних матеріялів. Страти Румунів в убитих і ранених є також дуже тяжкі.

„На північ від міста Добріча болгарські війска відбили напад Москалів, які робили зусиля, щоби відзискати утрачене місто".

БОЛГАРСЬКІ ВІЙСКА ВІДДАЛЕНІ 30 КІЛЬОМЕТРІВ ВІД СИЛІСТРИ.

СОФІЯ, 7. вересня. — Болгарський генеральний штаб доносить:

„Наші війска, які заняли були румунські міста Куртбунар і Акадінляр, посувають ся скоро дальше наперед. На північ від Куртбунар звели наші війска завзятий бій з Румунами. В битві полонено 150 Румунів; 100 убитих оставили Румуни на побоєвищи".

РУМУНІЯ ДОНОСИТЬ ПРО ТЯЖКІ ВТРАТИ.

БУКАРЕШТ, 7. вересня. — Румунський генеральний штаб доносить:

„На північно-західнім фронті наші війска заняли просмик Дьордь-Дітро, здобуваючи 7 гармат, кільканайцять машинових крісів і значну скількість споживних артикулів.

„На полудневій границі неприятель, одержавши значні скріплення, а передівсім тяжкі гармати, бомбардує без перестанку форти кріпости Туртукай. Залога кріпости відбиває напади неприятеля. **Страти по обох сторонах великі".**

ВІЙНА З РОСІЄЮ:

БИТВА НАД ЗОЛОТОЮ ЛИПОЮ І В КАРПАТАХ.

БЕРЛІН, 6. вересня. — На східнім фронті боротьба доходить до такої-самої сили як на заході. Москалі за всяку ціну старають ся переломити босну лінію союзних війск над горішним Серетом, над Золотою Липою і в Карпатах. **Москалі йдуть до нападу густою лавою і не щадять амуниції. Однак осягнені ними успіхи не відповідають великим жертвам, які вони приносять.**

Урядовий звіт звучить:

„АРМІЯ КН. ЛЕОПОЛЬДА: На північ від Зборова російські війска перевели знова ряд сильних нападів, але без успіху. Під сильним огнем нашої артилерії мусїли уступити на свої первісні становища.

„АРМІЯ АРХ. КАРЛА: Між Золотою Липою а Днїстром Москалї відновили напади. По великих втратах удало ся їм здобути дещо терену в центрі боєвої лінії.

„В Карпатах по завзятій битві на полудневий захід від Жабя і Шипота Москалї заняли вправдї кілька меньше важних становищ, однак потерпіли притім дуже **великі втрати".**

РОСІЙСЬКИЙ РАПОРТ.

ПЕТРОГРАД, 6. вересня. — Російський рапорт звучить:

„Над долішною Горожанкою, лївим доплавом Днїстра, здобули наші війска укріплені становища неприятеля і посунули ся в північно-західнім напрямі в сторону Галича. Дотепер полонено на тім фронті 4.500 жовнірів, між тими 2.000 Німців.

„В Карпатах наші війска йдуть дальше наперед. Наші війска здобули ряд нових позиций і відбили всї протинапади неприятеля".

АВСТРІЙЦІ УСТУПАЮТЬ В НАПРЯМІ ГАЛИЧА.

БЕРЛІН, 7. вересня. — Союзні війска відбили напади Москалів на схід і на полудневий схід від Бережан.

Натомісць на фронті між Золотою Липою а Днїстром союзні війска були приневолені уступити під напором переважаючої сили російських війск дальше на захід і заняти нові становища, які були вже заздалегідь приготовані.

В Карпатах Москалї продовжають дальше безуспішно свої напади.

Урядовий звіт доносить:

„АРМІЯ КН. ЛЕОПОЛЬДА: Протягом останних 24 годин не зайшли жадні важнїйші події.

„АРМІЯ АРХ. КАРЛА: Неприятель перевів вчера знова кілька нападів на наші становища на схід і полудневий схід від Бережан, але без успіху.

„Дальше на полудне наші війска уступили перед перевагою російських війск на нові становища.

„В Карпатах, на полудневий захід від Зеленої і на захід від Кірлібаби, наші війска відбили поновні напади Москалів. Також були безуспішні напади російсько-румунських війск по обох сторонах Дорна-Ватри (в полудневій Буковині)".

МОСКАЛЇ ОСТРІЛЮЮТЬ ГАЛИЧ.

ПЕТРОГРАД, 7. вересня. — **Російські війска в Галичині підняли знова наступ і переводять його з добрим успіхом. Російські війска віддалені всего кілька верств від сильної австрійської кріпости, Галича.**

Російський рапорт доносить:

„На північнім фронті, на полудне від Риги зістрілено німецкий літак, який упав позаду німецьких становищ.

„На північ від Двинска наші патрулї переправили ся через Двину і заняли часть німецьких окопів.

„Наші літаки з успіхом бомбардували зелїзничу стацію в Барановичах.

„Наші війска посувають ся з успіхом в напрямі Бережан і Галича. Хоробрі війска ген. Щербатова здобули окопи неприятеля, який уступає дальше на захід. Наші війска дійшли до Наравки (лївобічного доплиу Гнилої Липи) і в кількох місцях перейшли її на західний берег.

„В околиці Галича наші війска заняли зелїзничий шлях, який веде з Галича через Семиківці до Водник. Полеві і тяжкі гармати остріл[ю]ють місто Галич, якого неприятель завзято боронить. З причини острілюваня місто стоїть в огни.

„В тій околиці полонили ми до вчера загалом 45 офіцирів і 5.600 жовнірів, між тими 22 німецких офіцирів і 3.000 жовнірів та 5 турецьких офіцирів і 685 жовнірів. Здобуті гармати і инші воєнні матеріяли допера обчислюєть ся.

„В Карпатах наступ наших війск відбуваєть ся з добрим успіхом дальше".

ВІЙНА У ФРАНЦІЇ:

НІМЦІ ПОЛОНИЛИ НАД СОМОЮ 1.500 ФРАНЦУЗІВ І ЗДОБУЛИ 23 МАШИНОВИХ КРІСІВ.

БЕРЛІН, 6. вересня. — **В останнім наступі над рікою Сомою брало участь 28 дивізий французько-англійських війск (560.000 людий).**

На північ від Соми здобули Французи село Клері. На полудне від ріки, на лінії Барлє і Шілї всі напади неприятеля зістали відбиті.

За два дні полонили німецкі війска около 1.500 Французів і здобули 23 машинових крісів.

Урядовий звіт німецького головного штабу доносить:

„Битва по обох сторонах ріки Соми відбуваєть ся з великою силою дальше. В боротьбі бере участь 28 французьких і англійських дивізий.

„На північ від Соми неприятель заняв село Клері серед страшного огню наших гармат. Страти неприятеля в убитих дуже тяжкі.

„На полудне від ріки наші війска в рукопашній боротьбі вийшли побідно. На фронті від Барле до Шілї наші війска помимо кількаразового нападу неприятеля задержали всі становища у своїх руках. Лише найбільше наперед висунені окопи зістали опорожнені. В боротьбі визначили ся найбільше наші полки з Мекленбурга, Гольштайну і Саксонії.

„До вчера число Французів, полонених підчас дводенної битви, виносить 31 офіцирів і 1.437 жовнірів, які належали до 10 ріжних французьких дивізий. Крім того здобуто 23 машинових крісів.

„Вчера зістрілено також три ворожі літаки".

„Останної ночи неприятель перевів напад на наші становища в лісї Лез. В боротьбі на багнети наші війска відбили напад і полонили 2 офіцирів і 17 жовнірів.

„Битва о місцевість Жіші триває дальше з великою завзятостю. По обох сторонах відбуваєть ся сильна перестрілка гармат, причім Німці уживають велику скількість газових гранатів".

СИЛЬНІ ПРОТИНАПАДИ НІМЦІВ.

ПАРИЖ, 7. вересня. — Урядовий звіт французького генерального штабу звучить:

„На північ від Соми німецкі війска робили вчера великі зусиля, щоби відзискати утрачені становища. Їх протинапади ударемнено огнем машинових крісів.

„На полудне від ріки Соми німецкі війска переводили вчера в ріжних місцях напади проти наших нових становищ, а передівсім на полудне від Барле. Огонь наших гармат і машинових крісів не позволив німецкій піхоті зближити ся до наших становищ. В битвах, які звели сї собою патрулї, полонено 50 Німців.

„На правім березі ріки Мези, (на схід від Вердену) неприятель острілював наші становища на лінії Во-Шапітр. Підчас вчерашнього вечірного нападу наші війска полонили 280 німецьких жовнірів, між тими 6 офіцирів".

НІЧНИЙ НАПАД НІМЕЦЬКИХ ВІЙСК.

ЛОНДОН, 7. вересня. — З головної кватири англійських війск доносять:

ЗАГАЛЬНЕ ВОЄННЕ ПОЛОЖЕНЄ ВПОВНІ ВДОВОЛЯЮЧЕ.

АМСТЕРДАМ, 6 вересня. — З Берліна доносять, що принагідно маючого ся склакати парляменту канцлєр Бетман-Гольвег відбув нараду з провідниками політичних партій. Канцлєр подав їм до відома заяву Гінденбурґа і Людендорфа, що загальне положенє воєнне є вповні вдоволяюче та що зовсїм не заходить потреба покликувати до військової служби старців річники.

Засїданя німецького парляменту розпічнуть ся 28. вересня і будуть тривати до 6. жовтня.

[Дотепер покликано в Німеччині до служби на фронті річники від 20 до 45 літ. Річники від 18 до 19 літ і від 45 літ в гору відбули військові вправи, але їх розпущено назад домів].

ВІЙНА З ІТАЛІЄЮ:

СНІГИ ЗДЕРЖАЛИ ВОЄННІ ОПЕРАЦІЇ.

РИМ, 6. вересня. — Звіт шефа генерального штабу, генерала Кадорни, звучить:

„На боєвім фронті в Тиролі впав сніг і спинив дальші воєнні операції.

„Над рікою Ізонцо і на схід від Горіції відбуваєть ся лише перестрілка артилерії. Дощі перепинили воєнні операції при помочи піхоти. Лише в деяких місцях прийшло до поменьших боїв.

„Австрійські літаки перевели знова напад на Венецію, однак не заподіяли ніякої більшої шкоди.

„В Альбанії, на північ від Авльони (Вальони), наші війска були приневолені уступити на полудневий берег ріки Воюци".

ВІЙНА НА БАЛКАНІ:

ЗАГАДОЧНЕ СТАНОВИЩЕ ГРЕЦІЇ.

АТЕНИ, 7. вересня. — Грецький король Константин приймив вчера на авдієнції 150 офіцирів 11-тої дивізії грецької піхоти, яка стояла залогою в Солуни, а частина котрої перейшла на сторону македонських повстанців. Король виголосив до своїх офіцирів промову, в якій підніс їх вірність, котра буде служити яко примір для будучих поколінь.

„З такими офіцирами, як ви", — сказав король, „я є готовий виступити проти кождого ворога нашої держави".

НЕВДОВОЛЕНЄ З ПОЛІТИКИ ВЕНІЦЕЛЬОСА ЗРОСТАЄ.

АМСТЕРДАМ, 7. вересня. — **Останні вісти, які надійшли з Атен, доносять, що серед грецького населення ширить ся щораз більше невдоволенє з політики Веніцельоса. Навіть деякі сторонники Веніцельоса починають переходити в противний табор.**

Загалом грецький нарід зовсїм не бажає собі війни. Натомісць насильства, яких допускають ся Англія і Франція на грецькій державі, викликують серед населення ворожий настрій. Веніцельоса уважають за головного виновника пониженя чести грецького народа і держави.

"SVOBODA" (LIBERTY)
the Ukrainian newspaper
published three times a week: Tuesday, Thursday and Saturday by Ukrainian National Association at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Established 1893.

JOSEPH STETKEWICZ, editor
83 Grand Street, Jersey City, N. J.

ANDREW SAWKA, manager
83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as second-class matter March 30, 1911, at the Post Office at Jersey City, N. J., under the Act of March 3, 1879.

SUBSCRIPTION:	ПЕРЕДПЛАТА:
In United States:	В Злучених Державах:
$2.50 per year	на рік $2.50
$1.25 per 6 months	на пів року $1.25
$1.00 per 4 months	на 4 місяці $1.00
In Jersey City and to foreign countries:	В місті Jersey City і за границю:
$3.25 per year	на рік $3.25
$1.75 per 6 months	на пів року $1.75
$1.00 per 3 months	на 3 місяці $1.00
Single copy 3 cents.	Поодинокe число 3 центи.

За кожду зміну адреси платить ся 5 центів.

Адреса: SVOBODA
83 Grand Street. Jersey City, N. J.

Всі моні-ордери і чеки треба виписувати на адресу „Svoboda".

При висиланю замовленя належить долучити моні-ордер або чек.

Число телефону 498 Jersey City.

За всі оголошеня поміщувані в „Свободі" редакція не відповідає. — Рукописий не звертаєть ся.

З біжучої хвилї.

Наш сенат виступив нарешті в обороні Злучених Держав. А що з того вийде? Ухвалені сенатом законопроєкти підуть наперед до відповідної комісії, відтак до палати послів, а там... Анґлія скаже своє слово і — американське правительство буде вести дальше свою дотеперішну політику.

Отже маємо новий великий страйк в Ню Йорку. Чи страйкуючі робітники, занятi доси при трамваях, елевейтрах і собвеях великої компанії „Інтерборо", виграють його?... Провідники робітничої юнії задумують бороти ся, аж доки не осягнуть цілковитої побіди, а компаністи знова кплять собі з робітничих погроз і не гадають піддавати ся з доброї волї. Вони законтрактували богато своїх робітників на особистих умовах і приобіцяли їм подвійну платню аж до відкликаня. Гроші — лакома річ... Страйколомів знайдеть ся в Ню Йорку велика сила і бороти ся з ними юнійним робітникам не легко, бо нюйорська поліція стереже їх, як ока в голові.

Кацапська „Правда" плаче, що полонені Анґлійцї голодують в німецьких таборах. Між иншим каже ся кацапська ґазета, що Німцї заявили, що тому морять Анґлійців голодом, бо Анґлія недопускає до Німеччини поживи. Коли би воно так і справді було, як се описує „Правда", то нїщо не було би в тім дивного, а навіть поступованє Німців дало би ся в дечім оправдати. Але може би кацапська „Правда" розповіла своїм читачам дещо про гаразди полонених і інтернованих в Росії?

Румунія відай перечислила ся у своїх рахунках. Як з початку наробила богато крику, так тепер вже зовсім присїла. Ідучи слїдами свого сусїда, Румунія також виправила ся через Карпати в дорогу до Будапешту. А тимчасом Німцї і Болгари влїзли до Румунії. 20.000 Румунів і 100 гармат пропало нараз. Ще кілька таких „випадків", а румунський король Фердинанд буде міг небавом пристати до компанії сербського Петра і чорногорського Никити.

Москалї тратять поволи апетит... Коли лише війна розпочала ся, великий князь Николай Николаєвич хотів бути вже на Різдво в Берлїнї та у Відни. Не вдало ся!... На чолї російських війск станув новий герой — Брусїлов. Сей обіцював вже трохи меньше, бо лише Львів і Варшаву. Минуло три місяцї від великої російської офензиви, а Львова анї Варшави заняти не вдало ся. Брусїлов змінив тепер плян і вдоволив би ся здобутєм бодай Галича і Бережан, але і се йде чомусь дуже тяжко...

Італійцї мають знова на якийсь час спокій. Останний рапорт італійський доносить, що впали дощі і снїги та спинили їх дальші воєнні операції.

Греція до війни якось не спішить ся, хоч Анґлія вже давно в її імени виповіла війну Болгарії. Навіть „революція" в Греції не богато помогла Анґлії. А тимчасом серед грецького населеня зростає ненависть проти непрошеної опікунки...

РІШУЧЕ СТАНОВИЩЕ ЗЛУЧ. ДЕРЖАВ

ПРОТИ НАДУЖИТЬ І САМОВОЛІ АНҐЛІЇ.

Останні вісти з Вашінґтону були великою несподіванкою не тільки для тутешного загалу, але навіть для американських політиків. В сенатї ухвалено цїлий ряд додатків, котрі будуть влучені до загального закона цлового, а які мають на цїли положити конець надужитям і самоволї Анґлії супроти Злучених Держав.

*
* *

На внесенє сенатора Томаса (з Колорадо) сенат приняв одноголосно додаток, на підставі котрого президент буде мати право кождому торговельному кораблеви воюючих держав відмовити паперів, уповажняючих його до опущеня американської пристани, коли сей корабель з неоправданої причини не схоче брати набору американських товарів. Коли би такий корабель без одержаня згаданих паперів посьмів опустити пристань і виплисти на море, тодї його властитель буде підлягати грошевій карі від 2.000 до 50.000 долярів, або карі арешту до 2 років, або обом карам рівночасно.

Дальше президент є уповажнений ужити навіть сухопутної армії і воєнної фльоти на случай, коли би показала ся потреба, що закон треба силою переводити в житє. Отся постанова рівнаєть ся бльокадї американських берегів своїми власними кораблями. Американська воєнна фльота мала би тодї на цїли не позволити опустити американську пристань жадному кораблеви, який не виказав би ся відповідним позволенєм.

Нїхто зі сенаторів не перечив, що ся постанова є звернена в першій мірі проти анґлїйського правительства. Є се відплата Злучених Держав за оголошенє Анґлією так званої „чорної лїсти", яка обіймає велике число американських фірм, котрих товари анґлїйське правительство не тільки заборонило купувати, але й перевозити, хочби навіть до невтральних держав.

*
* *

Другий додаток вніс сенатор Фелан. Його також принято без жадної опозиції, хоч деякі противники уважали його надто революційним.

Додаток Фелана забороняє уживанє почти, кабля, бездротного телеґрафу, експресу і прочих комунїкаційних средств горожанам тих держав, котрі не признають американським горожанам повних і свобідних полекш в торговлї, включаючи „почтову комунїкацію без перепони". Переступленє сего закона буде каране грошевою гривною від 2.000 до 50.000 долярів, або арештом до 2 років, або обома карами включно.

Проєктодавець виходив з того заложеня, що американським горожанам повинно прислугувати свобідне уживанє такихсамих комунїкаційних средств у зносинах з якоюнебудь із воюючих держав, які признаєть ся горожанам дотичних воюючих держав у Злучених Державах.

Повисша заборона має війти тодї в житє, скоро президент набере переконаня, що котрась із держав допускаєть ся в тім напрямі надужитя.

Ся постанова є звернена головно проти Анґлії, а іменно з причини цензури і конфіскати листів та телеґрам зі шкодою для американських горожан.

*
* *

Третий додаток, поставлений сенатором Джеймсом і ухвалений сенатом, уповажняє президента, на случай, коли котрась держава забороняє зі Злучених Держав вивіз товарів, які загально не підлягають воєнній контрабандї, видати заборону спроваджувати з дотичної держави такі товари, які буде уважати за відповідні. Переступленє сего закона буде каране грошевою гривною від 2.000 до 50.000 дол., або арештом до 2 років, або одною і другою карою разом.

Отсей закон має на цїли положити конець надужитям Анґлії, яка самовільно уважає кождий товар, котрий є призначений для воюючих, а навіть для невтральних держав, за воєнну контрабанду.

*
* *

„Я задоволений, що сенат остаточно прецїнь щось зробив для охорони наших прав яко невтральної держави" — сказав сенатор Джонс. „Ми задовго терпіли і позволяли ходити собі по голові. Се треба було вже давнїйше зробити. Не розумію властиво, як се стало ся, що ми нараз пробудили ся. Може бути, що се наглe отверезінє стоїть у тїсній звязи з надходячими виборами. Та без огляду на те, що було дїйсною причиною сього, я радію, що ми збудили ся".

Також треба згадати, що всї повисше наведенї законопроєкти були виготовлені для сенату в департаментї для заграничних справ.

Вість про ухваленє отсих законів викликала велике занепокоєнє в анґлїйськім посольстві і в посольствах тих держав, які є союзниками Анґлії. Вони добачують в тім наглу зміну полїтики Злучених Держав в їх некорисьть.

Чи ухваленє тих законів має дїйсно на цїли положити конець самоволї і надужитям Анґлії, чи се лише передвиборчі штучки, щоби виробити прихильнїйший настрій серед населеня зглядом Вілсона, — вияснить недалека будучність.

Картина з російського пекла.

(Заморська пресова аґенція).

Дня 5. червня 1916 р. повернув з російської неволї німецький жовнір Еміль Льоренц, роджений дня 31. серпня 1879 р., замешкалий у Крезлїнї коло Вольґаст. Російські власти випустили його яко військового інваліда, отже зовсім неспосібного до дальшої воєнної служби.

Еміль Льоренц, ранений дня 1. жовтня 1914 р. в битві під Сувалками, дістав ся був у російський полон. Через довший час перележав він в трох ріжних військових лязаретах. Дня 11. січня 1915 р., коли трохи видужав з одержаних ран, перевезли його до табору воєнних бранців в Городку коло Ново-Ніколаєвска (в Приморській области, над Японським морем).

Се, що Льоренц оповів про відносини в таборі воєнних бранців в Городку, переходить всякі понятя. Попросту не хочеть ся вірити, аби щось подібного могло дїяти ся в двайцятім столїтю — навіть в Росії. А прецїнь в Росії є се не тільки можливе, але перейшло навіть в систему.

Страшна нехарність, дуже лиха пожива і нечувані відносини санїтарні — отсе головні цїхи, які знаменують російські табори для воєнних бранців. Серед таких відносин поширюють ся в страшний спосіб пошести, а передівсїм тиф і бігунка (кровава дизентерія). Сї пошести забирають денно тисячі жертв. За час від 15. марта до 2. серпня 1915 р., то є за $4\frac{1}{2}$ місяця, згинуло в однім лише таборі 3.800 бранців зі загального числа 6.200. В тімсамім часї згинуло у всіх трох таборах в Городку (коло Ново-Ніколаєвска) 9.000 бранців на загальне число 15.000 полонених. Денно гинуло в кождім таборі найменьше по 30 бранців; иноді доходило число погибших до 84 денно.

В лязареті (шпитали), який находив ся в Городку, лекше хорі мусїли лежати на голих дошках, а підозрілі о тиф — на цементовій долівцї. Яко накритє служили їм їх власні плащі, бо анї соломи анї коців їм не давали. В лязареті цїлковитий брак надзору. Тому і персонал лязарету не дуже то журив ся долею тяжко хорих. Хорі одержували їду і воду лише тодї, коли їм се донесли ті товариші, що були ще трохи сильнїйші. Богато гинуло таки з голоду, бо не було кому їди принести.

Погибших укладано спершу в дереляні скринї і закопувано в снїгу побіч лязерету. Коли однак опісля показав ся брак скринь, тодї трупів впрост з лязарету без жадного опакованя скидали до стайнї, в котрій давнїйше стояли козацькі конї. Одного разу лежали в тій стайнї 34 трупи через цїлих 21 днів. Побіч стайнї, яка служила за трупарню, находив ся маґазин з поживою. В маґазинї замножило ся богато щурів, які відтак дістали ся до трупарні і жерли тїла погибших. Рештки трупів посипували вапном, потім стягали гаками кости і згортали лопатами внутреностї на купу, ладували у скринї і вивозили.

Як оповідає Льоренц, мусів він через чотири місяцї їсти враз з другими з пачки, в якій рано приносили угля, иншого начиня до їди не було. Пачки з угля не чищено як слїд, а лише трохи витирано снїгом і соломою.

Треба також згадати, що полоненим достарчувано лише таку обуву, що була зладжена зі соломи. Такими чоботами мусїли полонені вдоволяти ся навіть при морозї 47 степенів Реомюра (120 степенів Фаренгайта).

Дня 2. серпня 1915 р, перевезли Льоренца до Даврії (в забайкальській ґубернії). Відносини в сїм таборі в порівнаню з попередним були значно лїпші.

Повисше наведені подробицї зістали вповнї потверджені зізнанями ще другого німецького полоненого, Рудольфа Грундмана, який попав ся в табор у Городку в половині лютого 1915 р. Ґрундман доповнив зізнаня Льоренца ще отсими подробицями:

„Коли я занедужав на тиф, то перележав через 48 годин перед дверми лязарету. Нїхто з персоналу не звертав на мене уваги. Доперва Льоренц при помочи других товаришів, які також лежали хорі, затягнули мене до середини. Через якийсь час лежав я нагий на цементовій долівцї, поки мої товариші не вистарали ся для мене лахманів. Бараків не огрівано, хоч було дуже зимно. **В місяци цьвітни 1915 р. двох Австрійців з причини ослабленя впали до лятрини (глибока яма, яка служить за виходок). Не було кому їх виратувати і вони в лятринї найшли смерть. Коли заряд табора про се довідав ся, не зарядив усуненя трупів з лятрини, але бранцї мусїли уживати лятрини для своїх потреб так довго, доки вона зовсїм не було повна. Тодї доперва, як звичайно, лятрину присипано піском".**

*
* *

Німецьке й австрійсько-угорське правительство одержали чимало доказових матеріялів про страшні і нечувані відносини в таборах для полонених в Городку. Оба правительства предложили зібрані докази російському правительству за посередництвом американських посольств, домагаючись усуненя пануючих відносин і нелюдяної російської системи. Та відай не богато через те осягнули, бо і послїдні вісти, які надійшли зі згаданих таборів, потверджують, що пануюча система триває дальше.

В ОБОРОНІ СТРАЙКЕРІВ.

(Написала Рета Чайлд Дорр).

Дуже тяжко знайти редакційну статю, в якій хвалило би ся президента Вілсона і конґрес за ухваленє закона про 8-годинний день працї. Зовсїм неможливо знайти хочби одну статю, в котрій членів зелїзничих братств не прозвано би бандитами, розбійниками і анархістами. Навіть конґресмени, котрі голосували за тим законопроєктом, в многих случаях осуджували тих людий, а їх слова не були меньше гіркі від слів тих конґресменів, що голосували проти сього законопроєкту.

Сенатор Ондервуд, один з найбільших приклонників законопроєкту, сказав, що він голосував за ним лише тому, що голод, застій інтересів і нужда заглядали в очи населеню Америки. Посол Кларк з Флориди назвав справу зелїзничників простим розбоєм. „Таке поступованє — заявив він — є зовсїм згідне з методою бандитів і я, яко один з членів сеї палати, волію радше стратити тут нинї своє місце і вже більше сюди не вернути, нїж піддати ся команді тих зарозумілих провідників зелїзничих братств".

Трохи чи не весь загал думає в подібний спосіб про зелїзничі братства. Вони держать над головами 100-міліонового населеня оруже, яке є страшнїйше від фльоти цепелінів, і тут не було иншої ради, як піддати ся їх жаданям.

Сила є неприємним оружем, але — на жаль — робучий нарід сього ще не зовсїм цивілїзованого сьвіта не має иншого оружа. Заледви, чи є де занотовано, щоби підвисшенє платнї, скороченє годин працї або поліпшенє робучих умов осягнено без ужитя сили або без відповідних погроз. Приготована на напад сила дає рідко дозвіл, або й нїколи не годить ся на підвисшенє платнї робітникам. Генри Форд є одиноким виїмком в історії капіталїзму.

Під пору відбуваєть ся в Мінесотї вже тринайцятий тиждень один з найпоганїйших страйків кількох минулих лїт. Шіснайцять тисяч майнерів, занятих у „Месаба Айорн Рендж", страйкують, аби виборети собі 8-годинний день працї, висшу платню і знесенє системи законтрактовуваня працї — тої системи, яка витворила такі відносини, що виглядають на неімовірні, як би не були стільки разів з достовірних жерел потверджені.

Сотки людий зізнали під присягою, що одинокий спосіб, за помочию якого вони можуть дістати бажані місця в шахтах, де ще можна заробити на прожиток, є: віддати свої дочки копальняним наставникам на поганьбленє. Коли копальняному „босови" подобаєть ся жінка іміґранта, вона мусить йому піддати ся, а як нї, то її мужа пішлють на роботу до найнебезпечнїйших шахт. Робітничих провідників, котрі зайшли до сього дистрикту, щоби помогти страйкерам, на підставі видуманих причин запроторено в тюрми.

Женщини, котрі також належать до кляси, що бореть ся із зорґанізованою силою, повинні зрозуміти, длячого, коли працююча ґрупа набере доволї сили, щоби перепертн свої жаданя, вона (ся ґрупа) робить се без жалю і милосердя для прочої суспільности.

ТАК РОБЛЯТЬ ЧЕХИ.

Не від річи буде познакомити Українців з „народними заповідями", яких обовязаний придержувати ся кождий член чеського народного звязку „Єдноти", а з котрих можемо і ми брати собі примір патріотичного вихованя нашої молодіжи та національного осьвідомленя нашої суспільности в Америцї. Звучать вони слїдуючо:

1. Чеська дитина повинна з другими чеськими дїтьми завсїди і всюди говорити лише по чеськи, а нїколи инакше.

2. Родичі, або хтонебудь инший повинен дитину, заки пішле її до тутешної школи, навчити читати й писати у рідній мові.

3. Чеська кімната повинна бути прикрашена національними образами з народної чеської історії.

4. Чеська дитина повинна учити ся чеських приповідок, віршів і пісень.

5. Традиції чеських народних сьвят повинні заховувати ся в Америцї як найсьвятїйше. Памятки історичних подїй повинні все стояти перед очима.

6. Підчас довгих зимових вечерів родина повинна спільно читати добрі чеські книжки і твори.

7. В кождім чеськім домі повинна бути хоч одна патріотична чеська часопись.

8. Родинним скарбом повинна бути в кождій сїмї бібліотека, складаюча ся з добірних чеських творів.

9. Чеська сїмя дома і поза домом повинна завсїди говорити по чеськи. Чеська мова нехай лунає на улици, в склепі, на дорогах і в готелях. Чеські сїмї повинні зі собою жити в дружбі і злагоді.

10. Чеська родина повинна старати ся всїми силами брати участь в кождім чеськім вічу, концерті, або відчиті.

11. Кождий Чех мусить вистерігати ся всього того, що могло би нанести неславу його народности.

Так думають виховувати свою суспільність і молодїж Чехи, яких на сьвіті є лише 8 міліонів.

Вони здобули собі в Америцї, де їх всього не цїлий міліон, славу чесних, працьовитих і добрих горожан та перворядних бізнесменів. Вони всї, без виїмки, знають добре анґлїйську мову і літературу, але свого не цураються і зберігають старанно все, що в їх культурі найкрасше і найцїннїйше.

Марко Скритий.

ПАНИЧАМ.

Ви всї сильні, всї відважні,
Та охоти в вас нема
Заорати рідну ниву. —
Про се й згадувать дарма!

При білярдах, склянках пива
Хто-ж не бачив би вас там?...
А з народом працювати —
Най народ працює сам!

Ви всї мудрі... А та мудрість,
Се одїне дороге;
А чи добре, чи тривале —
Вам байдуже, щоб нове...

Ви і красні, мов ясені,
А ідеал ваш — панни!
Та вам годї дивуватись —
Ви до сього лиш зросли...

Ви до працї... заповажні;
Вам лиш танцї і балї,
Десять годин відпочати...
От що в вашій голові!

Та гуляйте, веселїть ся...
Най не буде для вас страх:
Плач і проклін дїтий ваших! —
Ви-ж мостили для них шлях...

Гр. Семешко.

З СИБІРСЬКИХ СПОГАДІВ.

15. Скакуй і Печінка.

Іван Скакуй і Андрій Печінка — мешканці невеличкого села Горний Потік, білгорайського повіту, губернії холмської.

Історія їх засланя дуже проста. В вересні 1914 р., коли в Горний Потік прийшли австрійські війска, місцевий війт Дмитро Псуй та писар Стасевич, на жадане начальника військового відділу, нарядили для них 24 підводи (форшпани) для обозу, як сказав війт Псуй, всього на два дні. В числі таких підводчиків були Іван Скакуй і Андрій Печінка.

Так як обіцяні війтом Псуєм „два дні" тяглись уже два тижні, а кінця і краю військовим поїздкам не видно було і гнали підводчиків аж до Люблина, то Скакуй кинув Австрійцям свої коні і віз і втік до дому. В Андрія Печінки оба його коні здохли і він також вернув ся до дому.

Між иншим, за два роки до вибуху війни в Горному Потоку був такий випадок: Іван Скакуй та Андрій Печінка служили в сільській громаді нічними вартівниками. Одної темної ночи вони піймали злодія, мешканця таки-ж Горного Потоку, Івана Болотюха. Піймали якраз тоді, коли він вивів у сусіда з подвіря корову. Пійманого Болотюха вартівники повели до війта і в решті решт Болотюх за ту корову висидів три місяці в тюрмі. Він був сердитий на вартівників і загрожував пімститись, але зробити те удало ся тільки після вибуху війни, коли ріжні строгости пійшли. А було се так:

Коли Скакуй і Печінка повернули ся з обозу до дому, Болотюх післав поліції заяву, що обидва вони „сопровождали австрійскія войска". Поліція зробила розслідуванє і виявила, що Скакуй і Печінка були дійсно в австрійськім обозї, але не з власної волї, а по приказу війта Псуя, і були не самі, а разом ще з 22 хазяїнами, і через те лишила їх в спокою. Се однак не заспокоїло Болотюха і коли в маю 1915 р. через Горний Потік поверталися з Карпат російські війска, він подав етапному командантови 2-гої армії таку-ж заяву як і поліції і Скакуя та Печінку враз і арештували.

Се було якраз 15. мая. По приказу того-ж таки команданта їх повезли в Томашів (повітове місто), де й продержали два тижні в касарнях; далї повезли в Замостє (теж два тижні сиділи), відтак у Холм (два дні), із Холма в Бресть (два тижні), із Бреста в Мінск, тоді в Смоленск (один тиждень), із Смоленска в Орел (сиділи місяць в тюрмі) і нарешті довезли до повітового міста Мценска. Там їх випустили з тюрми і післали в село Лозанове, де вони й працювали в маєтку одного пана яко теслї.

Ніде в тюрмах (а Скакуй і Печінка пройшли їх немало) їх не допитували, ніхто ні в чім їх не обвинувачував і за що їх вислали, того ніхто їм не сказав.

Кудиб їх повезли ще і що з ними робилиб дальше, Господь знає, але у мценській тюрмі вони поскаржили ся прокураторови, що їх не знати за що возять з тюрми в тюрму і всяко над ними поневіряють ся. Прокуратор розглянув їхню справу і, не найшовши в паперах ніякого приказу про них, бо навіть само начальство тюрми не знало, що вони за люди і на що їх привезли у Мценск, — звелів їх випустити.

Між иншим, при арешті у Скакуя відібрали 34 рублї гроший і сказали, що гроші ті надішлють йому туди, куди він буде післаний. Поробивши якийсь час у пана в маєтку, Скакуй пійшов у Мценск до поліції довідати ся, чи нема йому гроший.

— А хто ти єсть за чоловік? — поспитав справник.

Скакуй докладно йому все розказав.

— То тобі не вільно тут жити. Я мушу тебе арештувати і вислати в томську губернію!

І арештував і вислав по етапу. Гроший своїх Скакуй не дістав, Печінка гроший не мав, у поліцію не ходив і через те лишив ся там, в Росії, а Скакуя привезли в Наримський край в падолисті 1915 р. і поселили на житє в маленькому селї Луговському.

Вкінци падолиста, чи на початку грудня був він у мене в Наримі і розказав сю сумну історію.

— Може би написати, дядьку Іване, скаргу до міністра, щоб переглянув справу та до дому пустив? — питаю я Скакуя.

— Шкода, хлопче!

— А чом?

— Бою ся, щоб ще куди далї не післали. Я вже не такий молодий і на тих етапах так натерпів ся, що не знаю, як і живий остав ся. Ти от лучше напиши менї скаргу до міністра, щоб пошукав, де мої гроші ділись!

Таку скаргу я міністрови написав, але мабуть нічого з того не вийшло. З Наримського краю я виїхав в марті сього року, а Скакуй ще й відповіди на свою скаргу не дістав, не то що гроший.

Чи міг би хтонебудь сказати, за що заслали Скакуя та Печінку?

16. Ян Влох.

Ян Влох, мешканець села Палички, губернії люблинської, хлібороб, йому 26 літ, має жінку і 3-літну дитину. У нього є рідний брат Францішок, що находить ся тепер при війску.

Якось то в осени 1914 р. сусід Влоха, повернувши ся з Люблина, сказав йому, що бачив у містї його брата Францішка, і що брат переказував, аби Ян прийшов до нього в табор під Люблином відвідати його.

Янови й самому хотілось побачити ся з братом і він по кількох днях пійшов... Але не дійшов до міста. По дорозї його затримав якийсь салдат і повів до фельдфебля, а той відіслав його до міста Белясіци, у штаб ґроховського полку.

Там Яна Влоха зустрів якийсь-то ґенерал, — як оповідав менї Влох — дуже сердитий.

— Ти чого ото по дорогах пляєш ся, шпигун проклятий?! — закричав на нього ґенерал і першим ділом — бац Влоха кулаком в зуби. Потекла кров, ґенерал огидливо скривив ся і звелів передати Влоха підполковникови Малїновському.

— Твоє житє в моїх руках — сказав підполковник Малїновський — і я звелю повісити тебе на першім дереві, як що не скажеш чистої правди, куди ти ішов, як тебе салдат затримав!

Переляканий на смерть чоловік почав докладно розказувати про те, що в нього при війську є брат Францішок, як йому хотілось побачити ся з тим братом і т. д.

Але підполковник Маліновський і слухати не хотів сього правдивого оповідання простого селянина і звелів відіслати його в люблинську тюрму.

Місяць продержали в тюрмі, але там уже ніхто більше його ні про що не питав і ні в чім не обвинувачував, а далї по етапу вивезли аж у Наримський край, томської ґубернії.

Від Люблина до Томска Ян Влох ішов етапом більше ніж два місяці і прибув у маленьке сельце Іліно, Наримського краю, 29. грудня 1914 року.

Ян Влох жиє тільки з державної підмоги — 7. рублів 70 копійок на місяць — і жиє на-пів голодом. Жадних зносин з домом не має, позаяк ґубернія люблинська забрана Німцями; там же на місци заробити щонебудь нема де, а хоч би й було де, то не вільно, бо всяка праця засланцям забороняєть ся.

Дня 11. грудня 1915 р. Ян Влох подав просьбу військовому міністрови, щоб переглянув його справу і увільнив із засланя. Міністер передав ту просьбу головному начальникови двинського воєнного округа, а той просьбі Влоха відмовив. Так і жиє неборак і до сеї пори в засланю.

Марко Скритий.

ЗАСЬВІТИ, МІСЯЦЮ.

Заграйте струни голосні,
Заграйте пісню ви менї,
Нехай щезають сонні мрії,
Най пливе щасте у любві.

Засьвіти, місяцю, ясненько,
Дрімучі серця розбуди,
Розкрий душі і влий в серденько
Хоч кроплю сили до борби.

О, ти присни ся, чар-леліє,
Приснись менї на чужинї,
Бо серце з жалю тужить-мліє,
Сум ляг в бездонній глибинї.

Гуляйте, зорі, надімною
Вій, вітре, в сторону ріднї;
Не плач бо, серце, будь в спокою...
Пливіть, пливіть, слова мої...

КНЯЗЬ ЛЕОПОЛЬД БАВАРСЬКИЙ

ПРО ВОЄННЕ ПОЛОЖЕНЄ НА СХОДІ.

Кватира головного команданта німецьких війск на сході, 5. вересня 1916.

Яке мале занепокоєнє викликало виповідженє війни Румунією серед німецьких військових кругів, про се сьвідчать слова, які висказав до кореспондента „Зєдиненої Преси" князь Леопольд, головний командант німецьких війск на східнім тереві війни. На запит кореспондента, о скільки виступ Румунії по стороні ворогів буде мати вплив на загальне воєнне положенє, сказав князь Леопольд отсе: „Румунія опинила ся в критичнім положеню. Можу вас запевнити, що вона потерпить заслужену кару. Тесаме чекає також і тих, котрі ще евентуально перейдуть на сторону наших ворогів". Коли князь се говорив, його очи горіли гнївом, а голос його був сильний і рішучий.

Потім звернено розмову на російсько-німецький боєвий фронт, а передівсїм на околицю Баранович, котра то місцевість має під сю пору може найбільше стратеґічне значінє. І коли князь говорив з легковаженєм про Румунію, то мав тоді на гадці також цїлий прочий східний фронт. Не тільки князь, але також і всї офіцири його штабу є того переконаня, що Росії ніколи не вдасть ся переломити боєвої лїнії німецьких війск. Князь позволив кореспондентам оглянути окопи на просторони кількох миль. Кореспонденти віднесли враженє, що укріпленя на сході під многими зглядами є значно сильнїйше збудовані ніж на західних фронтах.

Князь Леопольд, хоч вже у високім віцї, не робить враженя, що він числить вже сїмдесять кілька років. Привитавши ся з кождим кореспондентом зокрема, розпитував кождого про ріжні подробиці. Розмовляючи з обома кореспондентами американських часописий, сказав з усьміхом, що Злучені Держави доставляють для неприятелїв трохи забогато амуниції, але висловив надію, що Злучені Держави на будуче займуть супроти Німеччини трохи більше невтральне становище.

Про хоробрість російських жовнїрів висловив ся князь з похвалою, піднося чи їх відвагу, з якою вони підчас нападів ідуть на певну смерть.

Опісля розмовляв з кореспондентами шеф головного штабу князя, полковник Гофман. Він загалом повторив те, що говорив князь. „Виступ Румунії до війни — сказав Гофман — може вплинути хиба на продовженє війни. Виступ Румунії був конечний для наших ворогів, аби додати їм відваги і надії до дальної боротьби. Однак є виключене, щоби участь Румунії в якийсь спосіб могла мати рішаючий вплив на вислїд війни. Маємо докази на те, що російські війска вже перед кількома тижнями, нарушуючи невтральність, були впущені до Румунії, однак се нас зовсїм не безпокоїть".

Полковник заявив, що наступ Румунії вже в короткім часї буде здержаний. Опісля звернув він увагу на велике стратеґічне значінє Ковля і Баранович для Москалїв. Обі місцевости є головними осередками зелїзниць, які переходять у всїх напрямах. Від марта робили російські війска без перестанку великі зусиля, щоби здобути сї місцевости. Після німецьких обчислень Москалї втратили при своїх безуспішних пробах около один мілїон людий.

Помимо того, що Німці мусять боронити боєвий фронт на лїнії 850 миль довгій, яка тягнеть ся від Риґи аж до Тернополя, для них є се зовсїм рівнодушне, в котрім місци Москалї будуть переводити слїдуючі напади. Полковник згадав, що деколи заходить потреба пожертвувати висунені становища, уступаючи перед переважаючою силою. Коли однак сего вимагають стратеґічні конечности, на приклад, коли розходить ся о здобутє позиції, яка є конечна для артилєрії яко обсерваційна стация, тоді такі позиції здобуваєть ся назад, хоч приходить ся потерпіти значні жертви в людях. В противнім случаю німецькі війска волять полишити здобутий терен в руках неприятеля, ніж його здобувати зі стратою соток людий.

Полковник Гофман підніс з великим натиском гармонійне співдїланє німецьких і австрійських війск. Після його гадки наступ російських війск на полудни (в Галичині і в Карпатах) небавом скінчить ся і боєвий фронт німецьких та австрійських війск буде усталений на зиму.

ДОПИСИ.

З NEWARK, N. J.

Справа Українського Народного Дому.

Українці, живучі в Нюарку, зачинають щораз голоснїйше говорити про дуже важну справу.

Справді, коли придивимо ся житю Українців в Нюарку, яких число доходить до сім тисячок, то прямо жаль збирає, коли ми пізнаємо, що з тих сім тисячок є зорґанізованих найбільше около три тисячки, а то може й меньше...

Українці, головно з гори міста, — як звичайно в нас називають, — є більше зорґанізовані і гуртують ся в яких пятнайцятьох товариствах. Долина міста є більше занедбана, хоч число живучих там Українців як не перевисшає, то певно дорівнує горі міста. Там гуртують ся Українці, як не милю ся, в двох чи в трох товариствах. Де хто спитаєть ся, яка є причина, що на таке поважне число Українців так мало є зорґанізованих? Причин меньших і більших є много. Однак одна, найважнїйша причина є та, що не маємо свого „Народного Дому".

В горі міста більше розвиваєть ся орґанізаційне житє, бо тут люди ґрупують ся коло двох церков і мають більше стичности одні з другими. З того вийшло таке, що громада молодих людий заложила читальню і удержує власний льокаль, де при добрій воли і охоті можна богато скористати.

Долина міста, де мешкають наші родимці, є значно віддалена від головтного огнища наших орґанізацій і се є одна причина, що там є меньше житя. Друга причина є та, що долина міста є фабричним осередком, де мешкають переважно робітники еміґранти. А звісно, що там, де живуть славянські робітники, там зараз поселяєть ся галицький Мошко і „польско-руський" сальоніст. І там власне на кождім розї улиць, а два-три на кождий блак, „польско-руські" сальони приманюють вражливе і зажурене серце нашого щирого чоловіка доти, доки з него не зробить ся раб, непридатний до житя і непридатний до орґанізації.

Не один спитає: Як же тому зарадити? Рад є много — красних і пожиточних. Богато навіть говорить ся про се. Лише брак єдности і діла. Тому власне найголовнїйшою справою є се, що нам треба „Українського Народного Дому", де всї партійні чи релігійні спори не малиб місця, де наш робітник міг би мати пораду і заспокоєнє своїх часових недомагань і де міг би набрати духової сили до дальшого бою за істнованє.

Придивім ся, де дотепер много товариств відбувають свої збори? Де є церква, то звичайно у вохких, гнилих пивницях, а понайбільшій части по всяких, „польско-руських" і „русько-польских" сальонах, де кождий перед мітінґом налиє собі в чуба і давай за дурниці сварити ся, замісць порадитись над долею і добром чи то товариства, чи загалу.

Чиж ми не годні мати своєї хати? Чиж ми не годні жити так, як другі народи?

Пора вже нам, Нюарчани, повимітати свою хату з гнили і ріжних брудів, а взяти ся до сьвятого діла. Пора перестати витирати жидівські і пияцькі брудні лави і брудні кути. Час жити і бути людьми!

Ми віримо, що в Нюарку буде зміна на лучше і всї товариства будуть стреміти до одної цїли то є: до будови Українського Народного Дому.

* * *

Буде тому три роки згорою, коли одно тутешнє товариство зробило реформу. Се товариство називало ся „Братство св. О. Николая". Однак з приростом членів прибували також сьвідомі одиниці. І показалась потреба реформи, а що богато членів заявило ся за тим, аби змінити назву, тому рішено змінити назву на Тов. ім. Івана Франка. Відколи ся реформа відбула ся, Тов. ім. Ів. Франка почало справді старати ся, щоби не лише носити назву сего великого чоловіка, але старає ся, щоби йти тою дорогою, яку нам через сорок літ сей каменяр промощував. Нині Товариство ім. Ів. Франка числить 112 членів. Се Товариство є не лише одним з найстарших товариств але є одно з найбогатших в Нюарку. Се Товариство виплачує точно приписані статутом запомоги і щедро жертвує на народні цїли. Се Товариство робило заходи ще тому три роки, щоби постаратись ділом, не пустим говоренєм, о Український Народний Дім. Однак для одного товариства се була річ неможлива. Минуло три роки і ми думаємо, що досьвід приготовив більше Товаришів, що потреба Українського Народного Дому стала так важною і конечною справою, що нюарські Українці мусять як найскорше про сю сьвятиню подумати. Сего року минає десять літ, як Тов. ім. Ів. Франка істнує, і тому постановило сей рік відсьвяткувати 10-літним ювилеєм свого істнованя.

З нагоди десятьлїтного ювилею Тов. ім. Ів. Франка відбудеть ся концерт в Ню Юніон Гол. Спрінґфілд Евеню, корнер Врум Стріт, дня 10. вересня 1916 р., точно о 2-гій годині пополудни. Вступ 15 центів, а чистий дохід призначений на Український Народний Дім в Нюарку, Н. Дж. При тій нагоді тов. ім. Ів. Франка кличе до всїх Товариств і Українців в Нюарку: Товариші і Товаришки! Покиньмо незгоди, а станьмо всї як один, доложім всїх сил і спільною працею покажім, що до двох лїт від нинї буде пишатись українська народна сьвятиня в Нюарку!

Наше товариство запрошує публично всї нюарські Товариства і всїх Українців на слїдуючу неділю на наш ювилейний концерт. — М. Остаховський, предс.; А. Печений, фін. секр.; Т. Рудий, рек. секр.; К. Яцентий, кас.

ПОДЯКА.

Складаю сердечну подяку Головному Урядови Українського Народного Союза за дарунок, який я отримав, то є шпильку до краватки. Отож я жичу, щоби наш У. Н. Союз зріс у сотки тисяч членів, бо то є одинока, перша, найлїпша і найдорожша орґанізація українська.

Стефан Костів, секр. Тов. „Любов", від. 370 У. Н. Союза в Ню Гейвен, Конн.

ДЕЩО ПРО ҐАЗЕТНИЙ ПАПІР.

Коли сьвіт не знав ще про папір, люди утривалювали свої гадки на дереві або на камени. Всї старі єгипетські гієрогліфи були вириті на камени. Сей спосіб був одначе дуже непрактичний, коштував богато часу і труду і тому Єгиптяни видумали т. зв. папіруси (відси пійшла назва: папір). Є се листє з папірусового дерева. Воно було практичнїйше до уживаня ріжних письменних записок, але згодом тратило свою вартість, бо листки висихали і нищили ся. Длятого треба було винайти якийсь инший матеріял, що служив би довше. Згодом люди переконали ся, що дуже добрий папір можна виробляти з волокон деяких ростин. Хінці запевняють, що вони почали фабрикувати папір з волокон бавовни й инших ростин ще в II. столїтю перед різдвом Христа. Зі Сходу перенесли фабрикацію паперу на Захід Араби. Десь в XI. столїтю почали виробляти папір в Еспанії, а відтак в инших краях Европи.

Папір, вироблюваний з льняних шмат, з соломи, рогожини, бавовни і т. п. ростин, був для ґазет трохи задорогий, отже люди стали шукати за дешевшим матеріялом на виріб ґазетного паперу. В 1839 році Німець Фридрих Ґотльоб Келлер упав на думку виробляти папір з дерева, головно із сосни.

Виріб паперу з дерева робить велике спустошенє в лїсах, бо до виробу паперу потрібно дуже богато дерева. Для ґазети, що друкуєть ся в 250.000 примірників денно, треба 1,300.000 тон паперу, на що мусить ся зужити річно 3.800 акрів лїса.

В Злучених Державах і в Канадї є пересїчно 28,000 періодичних видавництв, головно часописий. Для них треба річно 250 мілїонів тон паперу, а щоби дістати таку скількість паперу, то треба вирубати 300 тисяч акрів лїса і се дерево зужити на папір.

В новійших часах друкарська штука творить чудеса. Як колись люди писали книжки руками і ся робота тягнула ся иноді десятками лїт, то нині маємо вже такі машини, котрі за годину видрукують 96.000 примірників 8-листкової ґазети.

Найбільше ґазет є в Злучених Державах. Тут зуживаєть ся денно так богато ґазетного паперу, що для Росії вистарчило би його на один рік, а для Канади на 8 лїт.

Число зуживаного ґазетного паперу вказує на культурний розвиток дотичної держави і нації. Нинїшне людство ні одного дня не може обійти ся без ґазети. Ґазета стала ся для душі чоловіка тим, чим є хлїб для його тїла. Ґазета являєть ся нині не збитком, а конечною потребою буденного житя.

Ґазета — се новочасна школа житя. Чим більше тон ґазетного паперу зуживаєть ся, тим більше читачі стають ся просьвічені. Де зуживаєть ся більше паперу, там нарід більше культурний.

Ґазета є ворогом війни, а війна є ворогом ґазети. В тих краях, де провадить ся війна, ґазети значно підупали. Всеж таки лїпше є знищити річно 300.000 акрів лїса, ніж убити на війні 300.000 людий.

ВІДЧИТ ВП. ГР. СЕМЕШКА В НЮ ЙОРКУ.

В неділю, дня 10. вересня с. р., о год. 6-тій пополудни, відбудеть ся в церковній гали під ч. 28 Іст 7. ул., в Ню Йорку відчит Вп. Гр. Семешка на тему „Про положене засланих на Сибір".

Референт представить страшне положене тих нещасних людий, яких російська адмінїстрація заслала на Сибір, узгляднюючи притім засланців з Галичини і Буковини. Гр. Семешко подасть також ради і вказівки, в який спосіб треба посилати запомоги засланим на Сибір, аби ті запомоги дійшли до властивих рук.

Вступ на відчит безплатний. — Від Укр. Нар. Громади в Ню Йорку.

АМЕРИКАНСЬКІ ВІСТИ.

Зелізничий страйк в Ню Йорку.

Великий Ню Йорк находить ся тепер в сильнім напруженю. В середу о год. 9.30 вечером застрайкували робітники елевейтрів і собвеїв, а в четвер рано вийшли на страйк і трамваєві робітники. Рух відбуває ся дальше правильно, бо компанія наняла велике число скебів (страйколомів). Рівнож поліція помагає компаніям. Для кождого трамваю призначений один полісман; для кождого собвею і елевейтру по 3 полісменів. Страйкери твердо вірять, що страйк вдасть ся їм побороти і компанії мусять згодити ся на їх жаданя.

Покищо страйку не пізнати. Елевейтри і собвеї курсують правильно, як доси. На них працює повно скебів. Страйк щойно починає розгорювати ся. Нещасливих случаїв, які звичайно в часї страйків бувають, ще доси нема. Стеречи ся треба, щоби не впасти жертвою, бо їзда трамваями, собвеями і елевейтрами в часї страйку є дуже небезпечна і ризиковна.

Договір з Данією заключений.

Договір в справі купна данських західних Індий одобрений сенатом. Також данський парлямент згодив ся спродати свою кольонію. Сенат Злучених Держав ухвалив виплатити Данії 25 міліонів долярів.

Міліонер Форд процесує часопись о пів міліона долярів.

Дітройтський фабрикант автомобілів, міліонер Форд, заскаржив шікаґовську часопись „Шікаґо Трібюн". Два місяці тому в тій часописи була поміщена редакційна статя, в котрій Форда названо „анархістом". І взагалі ціла статя відносила ся до Форда, його методи і політичних ідей. Се дуже образило Форда і він рішив ся піти з тою часописю в процес о $500.000, яко відшкодованє за пониженє його імени, чести і ідеалів.

Нові державні гроші.

В фабриці гроший у Філядельфії, Па., чеканять нові гроші. Денна продукція 10-центових монет (даймів) виносить 250.000 штук, при чім працює 150 робітників. Президент фабрики заявив, що протягом 4-ох місяців мають ся виробити 10 міліонів нових срібних монет. В другій половині вересня зачнуть вибивати 25-центові монети, а з початком жовтня півдолярівки.

Не говоріть нічого про війну.

Не говоріть нічого про війну, бо готово стати ся се, що минувшої ночи в Джерзи Сіти, Н. Дж. Два робітники пенсильванської зелізниці, один Ф. Ціборовскі, а другий Л. Яблоньскі, дебатували про воєнне положенє в Европі. В часі дебати прийшло до острої словної перепалки, а відтак аж до кровавої розправи. Один з них виймив ніж і пробив ним свого противника. Рана є смертельна і нема надії привернути його до здоровля.

Цепеліни будуть возити почту.

М. Епштайн, котрий щойно повернув з подорожі по Німеччині, заявив, що в пристани Фрідріхсгафен (Німеччина) находять ся два новомодні цепеліни, якими будуть перевозити почту зі старого краю до Америки. Один цепелін може взяти 60 тон набору, а на свою подорож з Німеччини до Злучених Держав буде потребувати 72 години. Він може плавати по морю і може сам взнести ся вгору. Епштайн каже, що почтовий уряд Німеччини буде брати 1 марку за кождий лист. Чи всьо, що Епштайн говорить, є правдою — переконаємо ся в найблизших днях.

Жінка замордувала мужа.

Ева Барнс з Шікаґо, Ілл., заявила перед судією, що вона сама убила свого мужа, якого знайшли у Вашінґтон парку. Муж її був представителем одної нюйорської фірми. Жінка заявила, що убила чоловіка тому, бо він стратив до неї любов і не хотів довше з нею жити. Убивши свого мужа, вона стала над його трупом і, заломлюючи руки, голосила: „Він убив себе сам! він убив себе сам!" Згодом признала ся, що вона сама його убила.

Перше мешканє, а опісля жінка.

В суді в Пасейк, Н. Дж., вела ся розправа проти Андрія Яновского і його жінки, Анни. Вони обоє вже 13 літ, як подружили ся і аж тепер прийшло між ними до непорозуміня, в котрім мусів посередничити суд. Муж винайшов мешканє, котре складало ся лише з одного покою, а жінка не сподобала собі того мешканя і не хотіла з ним мешкати. Суд присудив мужеви платити жінці по 5 долярів тижнево, аж доки не знайде иншого мешканя. Один покій не вистарчає на мешканє родини.

Цікаве супружество.

Роджер Нютон з Ґльоб, Арізона, і його жінка по девятьох літах щасливого супружого житя переконали ся, що є собі рідні: брат і сестра.

Нютон (властиве його імя є Портер) родив ся в Спокен, Ваш., і був сином бідних родичів. Батько занедужав і малого Роджера віддано до сирітського заведеня. В кілька місяців пізнійше якась родина адоптувала (приняла за свого) малого Роджера і виїхала в инші сторони. Родичі дитини стратили слід по нїй.

Нові родичі хлопця післали його до висших шкіл, де він здобував собі знанє. По укінченю університетських студий Роджер Портер приняв імя своїх нових родичів і удав ся до Портленд, Оре., де запізнав ся з дівчиною, ученицею женської семинарії. Згодом вони обоє подружили ся.

Аж по девятьох літах Нютон, переглядаючи в своїм куферку старі папери і записки, натрафив на якийсь пакунок. Розвязав його і пізнав своїх родичів на фотоґрафії. Коли показав фотоґрафію жінці — вона зімліла. Побачила, що біля неї стоїть її брат, теперішній її муж. Вони обоє памятали про себе. Брат знав, що мав колись сестру, а сестра знала, що мала колись брата, але де вони обоє находять ся, сього жадне з них не знало, мимо того, що були так близко одно другого. Муж і жінка (брат і сестра) сейчас виїхали на відвідини до своїх родичів, які мешкають в Юджін, Ореґон.

Красавиць не карає ся.

„Ви закрасні, щоби можна вас покарати" — сказав судія Лойстер з Ґлен Ков, Л. Айленд, коли перед ним стала театральна акторка. Полісман заарештував її з причини скорої їзди автомобілем. За сю провину є визначена грошева кара в сумі 10 долярів, але судія дарував акторці сю провину, зважаючи на її красу. Опускаючи судову салю, акторка заявила, що бажала би бути ще раз арештована, „бо дійсно бути тут (в суді) є дуже симпатично"...

Малпи гинуть від параліжу.

Зі Сан Франціско доносять, що зі 100 малп, яких там привезено, майже половина занедужала на параліж, а 40 з них вже згинуло. Властитель менажерії заявив, що всі малпи були доси здорові. Кожда була весела до пятниці, а коли того дня він заїхав з ними до Сан Франціско, відтоді гинуть, наче хто косою підтинав би їх.

ВІСТИ З КАНАДИ.

Збіжє в Манітобі.

З урядового звіту з 17. серпня виходить, що пшениця сих жнив потерпіла дуже, з виїмком деяких північних околиць. Найбільше пшениці буде зачислено до числа третього і низше (до третього нумера). Зате мало, або і зовсім не потерпів овес і ячмінь. Кошенє зачало ся найскорше на полудни Манітоби в околицях Ред Ріверу (на полудне від Вінніпеґу); в північних сторонах Манітоби кошенє зачало ся пізнійше. Головним нещастєм теперішних жнив є ржа. В деяких околицях ржа так знищила збіжє, що не виплатить ся його косити зовсім. Богато господарів будуть поля випалювати, а се тому, що крім соломи нема зовсім нічого. Зате сїно є з подостатком. Бараболі в одних місцях красші, в других гірші. Худоба сього року всюди має досить поживи на пасовисках. Платня робітників на фармах виносить 2 до 3 дол. денно, або 40 до 50 дол. місячно.

Ціна хліба в Ментреалі.

Ціна хліба в Монтреалі знова підскочила. Бохонець хліба буде коштувати тепер 9 центів. Від початку війни дотепер хліб підскочив о 3 цнт. на бохонци.

Жидівський зїзд у Вінніпеґу.

В днях 27., 28. і 29. серпня у Вінніпеґу відбув ся великий жидівський зїзд. На зїзді були присутні представителі усіх Жидів в Канаді. Ціль зїзду була: тіснійша орґанізація Жидів і відзисканє Палестини, їх рідної землї. На зїзді один бесідник заявив, що по війні 20-міліоновий жидівський нарід скличе свій конґрес, на якім рішить ся доля Палестини. Коли би не віддано Жидам Палестини добровільно, то вони готові закупити її коштом 90 міліонів долярів.

НОВИНКИ.

Виміна інтернованих.

Між Німеччиною й Анґлією прийшло до порозуміня щодо виміни інтернованих горожан. Німеччина має звернути Анґлії всіх цивільних мущин у віці висше 45 літ. Анґлія має вчинити тесаме. В сій справі вели ся довший час переговори між обома правительствами і вкінци прийшло до порозуміня.

Протягом 2 літ 19 змін в російськім кабінеті.

Недавна резиґнація С. Д. Сазонова, який протягом 6 літ був російським міністром заграничних справ, і резиґнація А. Н. Наумова, міністра рільництва, на місце котрого вступив ґраф Бобрінський — є з ряду 19-тою зміною в міністеріяльній раді від початку війни. На давних становищах остав ся лише П. Л. Барк, міністер фінансів, і Л. К. Ґреґорович, міністер маринарки.

Ся нотатка є дуже замітна з уваги на те, що такі річи діють ся в державі, в котрій конституція, горожанські вибори, голосованє та парляментарні ділання є незнані. До війни урядованє міністрів тягнуло ся звичайно цілими роками, а в часі війни воно є обмежене на місяці, а навіть на тижні.

Інтересним є також се, що ті зміни міністрів не викликують ніяких протестів головних політичних партій. Місце прогнаного заступає чоловік з тої-самої партії і такий стан не робить найменьшого враження на політичне житє.

Се діє ся в Росії.

З Копенгаґен (Данія) доносять про новий нечуваний скандал, який викрито в найвисших кругах російської суспільности. В Петроґраді, Москві, Києві і в инших більших містах поліція заарештувала велике число підозрілих фінансових людий. Між заарештованими знаходить ся директор французько-російського банку, Рубінштайн, враз з жінкою і двома братами; директор фабрики ґуми „Трауґольник" Ютман; властитель банкового будинку Юнкер; брати Юнкер; адвокат при еспанській амбасаді Вольфзон і ще богато инших. Вони провадили спекуляційну роботу, котрої головним махером був Рубінштайн. Спекулянти купували всякі житєві продукти і перетримували їх, щоби можна відтак спродати за грубі гроші. Участь у тім „інтересі" брали також десятки петроґрадських і московських дам. Дальші слідства провадить ся. Сподівають ся, що й представники найбільше україножерної ґазети „Новое Время" мачали в тім свої пальці. Поліція вже попала на їх сліди і в короткім часї мають заарештувати властителя „Нового Времени" — Суворіна.

Німці скуповують золото в Росії.

Поліція міста Москви приловила кількох німецьких шпиґунів, які скуповували золоті гроші. При собі мали вони сфальшовані пашпорти. Коли назбирали велику суму золота, тоді їхали через Персію до Туреччини і відти посилали його до Німеччини. При ревізії в Москві віднайдено золота на суму 26.000 рублів, а 8.000 рублів знайдено при ревізії в Ташкенті. В сю справу є замішаний і Москаль, російський піданий Петєхов, який, — як кажуть — перетримував золото в своїм домі.

Нові причини розводу в Росії.

Комісія реформи родинних розводів подала до відома дві нові причини, на основі яких можна розвести ся. 1) Коли одно зі супруг покине православну реліґію і 2), коли в родині панують „лихі відносини". В двох висше наведених случаях не потрібно ніяких инших доказів, аби можна взяти розвід.

Цікава просьба.

В часописи „Женское Дѣло" (виходить в Росії) читаємо цікаве оголошенє в виді просьби: „Сердечно прошу Петра Івановича Ф-го, котрий украв у мене жінку разом з брилянтами, безпроволочно звернути менї стару золоту шпильку з брилянтами. В противнім разї буду приневолений звернути ся з тим на судову дорогу. Жінку, кульчики і перстені прошу оставити собі"...

Урожай садовини в Австрії.

Сьогорічний урожай в Австрії випав на причуд красно. Навіть сади зародили, як ніколи передтим, а головно в Галичині. Садовина стала тепер головнійшою поживою місцевого населеня. Огородові ярини також обильно зародили.

Німецький канцлєр запевнює, що житєві віктуали потанїють.

Екзекутивний Комітет соціялїстичної партії Німеччини вислав письмо до державного канцлєра Бетман-Гольвеґа. В тім письмі Екзекутивний Комітет питав канцлєра про причини дорожнї житєвих продуктів. У відповідь канцлєр заявив, що найважнїйшою причиною дорожнї є воєнна хвиля і анґлійська бльокада. Висловив однак надію, що споживні продукти подешевіють, коли лише правительство заключить договір з сусідними невтральними державами.

Ант. П. Чехов.

ЖЕБРАК.

— Милосерний пане! Будьте ласкаві, зверніть увагу на нещасливого, голодного чоловіка. Три дні не їв... не маю пятака на нічліг... клену ся Богом! Вісім літ служив сільським учителем і стратив місце задля інтриґ земства. Упав жертвою доносу. Ось вже рік, як ходжу без місця.

Адвокат Скворцов поглянув на сіре, діраве пальто петента, на його мутні, пяні очи, на червоні пятна на щоках і йому здавало ся, що він вже десь раньше бачив сего чоловіка.

— Тепер дають мені місце в калужській ґубернії — продовжав петент — але у мене нема засобів, щоби туди поїхати. Поможіть ласкаво! Соромно просити, але... зневолюють обставини.

Скворцов поглянув на кальоші, з яких один був глубокий, а другий плиткий, і нараз пригадав собі.

— Слухайте, три дні тому, здаєть ся, я стрінув вас на Садовій улиці, — сказав він — але тоді говорили ви мені, що ви не сільський учитель, а студент, якого видалено. Памятаєте?

— Ні... ні, не може бути! — пробормотів петент, обурюючи ся. — Я сільський учитель і, коли бажаєте, можу показати документи.

— Досить сеї лжи! Ви назвали себе студентом і навіть оповідали мені, за що вас видалили. Памятаєте?

Скворцов спаленів і з виразом відрази на лици відійшов від обірванця.

— Се підло, ласкавий добродію! — крикнув він сердито. Се злодійство! Я віддам вас на поліцію, чорт би вас взяв! Ви бідні, голодні, але се не дає вам права так безлично, так безсовісно брехати.

Обірванець взяв за клямку дверий і розсіяно, як спійманий злодій, оглянув передну кімнату...

— Я... не брешу!... — пробормотів він. Я можу показати документи.

— Хто вам повірить? — продовжав обурювати ся Скворцов. Експльоатувати симпатії суспільности до сільських учителів і студентів — прецінь се низко, підло, нікчемно. Обурююче.

Скворцов розгорячив ся і в крайно непощадний спосіб змив голову петента. Своєю безличною ложию обірванець викликав у нім відразу і обмерзінє, обидив се, що він, Скворцов, так любив і цінив в собі самім: доброту, вражливе серце, співчутє до нещасливих людий; своєю ложию, претенсіями на милосердє, петент немов би осквернив сю милостиню, яку він любив подавати бідолашним з чистого серця. Обірванець зразу виправдував ся, божив ся, але опісля замовк і засоромлений опустив голову.

— Пане, — сказав він, прикладаючи руку до серця. — Справді, я... збрехав! Я не студент і не сільський учитель. Все те одна видумка! Я в хорі служив і відтам прогнали мене за пиянство. Та що-ж мені робити? Вірте Богу, годі без брехні. Коли я говорю правду, ніхто не дає милостині. З правдою умреш з голоду і замерзнеш без нічлїгу. Ви по правді судите, я розумію, але... що-ж мені робити?

— Що робити? Ви питаєте, що вам робити? — крикнув Скворцов, підходячи близко до него. — Працюйте, ось що вам робити! Треба працювати!

— Працювати... Я і сам се розумію, та деж взяти роботу?

— Глупота! Ви молоді, здорові, сильні і все найдете роботу, коби лише була охота. Але ви ліниві, розніжнені, пяні! Від вас, як з шинку, заносить горівкою. Ви жи те ложию і знищили ся до мозку, костий і спосібні лише до жебранини та брехні! А коли ви навіть зволите коли знизити ся до праці, тоді подавай вам канцелярію, хор, маркерство, де би ви нічого не робили, а брали гроші! А не до смаку вам заняти ся фізичною працею. А певно не пійшли би ви на сторожа, або фабричного робітника? Ви прецінь з претенсіями!

— Як ви говорите, їй Богу... — промовив петент і гірко усьміхнув ся. — Деж мені взяти фізичної праці? В субєкти мені вже пізно, тому що в торговлі з хлопців треба починати, на сторожа мене ніхто не возьме, тому що на мене не вільно тикати... а на фабрику не приймуть, треба ремесло знати, а я нічого не знаю.

— Глупота! Ви все найдете оправдане! А не до вподоби вам рубати дрова?

— Я не відказую ся, але нині і дійсні рубачі сидять без хліба.

— Ну, всі дармоїди так впевняють. Подай вам роботу, то відкажете ся. Чи не хочете у мене рубати дрова?

— Дайте, порубаю...

— Гарно, побачимо... Знаменито... Увидимо! Скворцов поспішив ся і, не без злобної утіхи, затираючи руки, покликав з кухні кухарку.

— Ольга! — звернув ся він до неї. Заведи того добродія до шопи та нехай він рубає дрова.

Обірванець здвигнув плечима, як би не довіряючи і рішучо пійшов за кухаркою. По його ході видно було, що він згодив ся йти рубати дрова не тому, щоби був голодний і хотів заробити, а прямо з самолюбства і сорому, як придовлений на слові. Замітне було також, що він сильно ослаб з горівки, був нездоров і не чув ні найменьшого розположеня до праці.

Скворцов поспішив до їдальні. Там з вікон, що виходили на подвірє, видко було деревляну шопу і все, що діяло ся на подвірю. Стоячи біля вікна, Скворцов бачив, як кухарка і обірванець вийшли службовим входом на подвірє і по брудним снїгу направили ся до шопи. Ольга сердито оглядала свого товариша і розмахувала на боки ліктями, отворила шопу і зі злобою тріснула дверми.

„Імовірно, ми перешкодили бабі пити каву, — подумав Скворцов. — Яке лихе сотворінє".

Дальше він бачив, як лже-учитель і лже-студент сів на колоду і підперши кулаками свої червоні щоки, над чимсь задумав ся. Баба кинула до його ніг топір, зі злобою плюнула, і судячи по рухах уст, почала ганьбити. Обірванець потягнув нерішучо до себе одно поліно, поставив його між ноги і несьміло цюкнув по нїм топором. Поліно покотило ся і упало. Обірванець потягнув його до себе, подув на свої озяблі руки і знов цюпнув топором з такою обережностию, як би бояв ся ударити себе по кальоши, або відрубати пальці. Поліно знов упало.

Гнів Скворца вже минув і йому стало трохи прикро і соромно за се, що він заставив чоловіка розніжненого, пяного, а може бути і хорого, займати ся на холоді тяжкою роботою.

— „Ну, нічого, нехай... — подумав він, ідучи з їдальні в кабінет. — Се я для його користи."

В годину пізнійше явила ся Ольга і донесла, що дрова вже порубані.

— На, віддай йому пів рубля, — сказав Скворцов. — Коли він хоче, то нехай приходить рубати дрова кождого першого. Робота все найдеть ся.

На першого явив ся обірванець і знов заробив пів рубля, хоч ледви стояв на ногах. З того часу він почав часто показувати ся на подвірю і за кождим разом находили для него роботу: то згортав він сніг на купу, то прятав в шопі, то витрілював порох з коврів та матераців. За кождим разом він діставав за свою працю 20 до 40 копійок, а раз навіть вислано йому старі сподні.

Коли Скворцов переносив ся на друге мешканє, він наняв його до помочи при укладаню і перевозі меблів. Сим разом був обірванець тверезий, сумний і мовчаливий; він ледви доторкав ся до меблів, ходив, опустивши голову, за возами; навіть не старав ся удавати роботу, а лише корчив ся з голоду і мішав ся, коли ізвощики сьміяли ся над його лінивством, безсильностию і подертим, панським пальтом. Після перевозу Скворцов велів його покликати до себе.

— Ну, я бачу, що мої слова поділали на вас, — сказав він, подаючи йому рубля. — Ось вам за вашу працю. Я бачу, що ви тверезі і охочі до роботи. Як вас зовуть?

— Лушков.

— Я, Лушков, можу вам дати иншу роботу, чистійшу. Чи можете писати?

— Можу.

— Так ось з тим письмом ви підете завтра до мого товариша і одержите від него перепиську актів. Працюйте, не пийте, не забувайте того, що я вам говорив. Пращайте!

Скворцов, вдоволений тим, що направив чоловіка на дорогу правди, потріпав Лушкова по плечах і навіть подав йому на пращанє руку. Лушков взяв письмо, пійшов і вже більше не приходив на подвірє за роботою.

Минуло два роки. Раз стояв Скворцов біля театральної каси і платив за білєт, коли нараз побачив рядом з собою маленького чоловічка з баранковим ковніром і у витертій шапці з морських псів. Чоловічок ніжно попросив у касієра білєта на ґалерію і заплатив мідяними пятаками.

— Лушков, се ви? — спитав Скворцов, пізнавши в малім чоловіці свого давнїйшого рубача. Ну, як? Що пороблясте? Чи добре вам живеть ся?

— Нічого... служу тепер у нотаря, дістаю 35 рублів на місяць.

— Ну, то слава Богу. І знаменито. Радую ся за вас. Дуже, дуже я радий, Лушков! Прецінь ви в певній степени мій похресник. Таж то я вас направив на добру дорогу. Чи памятаєте, як я вам докучав? Мало ви тоді у мене під землю не провалили ся. Ну, спасибіг, голубчику, що моїх слів не забували.

— Спасибіг і вам, — сказав Лушков. — Як би я тоді до вас був не прийшов, то й до сеї пори називав би ся учителем, або студентом. Так, у вас я спас ся, вискочив з ями.

— Дуже, дуже рад!

— Спасибіг за ваші добрі слова і за діла. Ви тоді знаменито говорили. Я вдячний вам і вашій кухарці; дай Боже здоровля тій добрій і благородній жінці. Ви прекрасно говорили тоді, я вам зобовязаний дуже по конець житя, однак спасла мене в дійсности ваша кухарка Ольга.

— В який спосіб?

— А, таким способом. Бувало, прийду до вас рубати дрова, а вона начне: „Ах, ти пянице! Окаянний ти чоловіче! І нема для тебе погибели!" А опісля сяде напротив, засумуєть ся, глядить на моє лице і плаче: „Нещасливий ти чоловіче! Нема для тебе радости на тім сьвіті та і на другім, пянице, в пеклі горіти будеш! Нужденний ти!" І так безнастанно, знаєте. Кілько вона попсувала собі крови і сліз пролила задля мене, я вам навіть сказати не можу. Але головне, що вона замісць мене рубала дрова! Таж я у вас, пане, ні одного поліна не розколов, а все вона! Чому вона мене спасла, чому я змінив ся, дивлячи ся на неї, і пити перестав, не можу вам пояснити. Знаю лише, що від її слів і благородних поступків в души моїй довершила ся переміна, яка мене поправила і ніколи я сего не забуду. Однак пора, вже дзвонять.

Лушков поклонив ся і пійшов на ґалерію.

Марко Скритий.

СКАРГА.

В моїй душі глибоко
Лежить весь вік життя,
А се житє прожите,
Се скарга лиш важка.

Скарга надії й смутку,
Змарноване житє;
Однак важка та скарга
Сталить моє чутє.

Скарга солодкої, гучної,
Забутої пісні
Болючим споминои у душу
Стріля й ляга на дні.

Скарга любви й кохання
Терпіне й біль несе;
Щось, наче хрест зелізний,
Гнете мене й гнете...

Проклята скарга! Дзвонить,
Як сонце лиш зійшло...
Квилить все, вічно плаче:
Любво моя, любво!...

ЯК ХІНЦІ РОЗВОДЯТЬ СЯ З ЖІНКАМИ.

В Хінах приняв ся звичай, що коли мужови не сподобаєть ся жінка, її можна сейчас покинути. Розумієть ся, Хінці тим звичаєм дуже користують ся. Мимо того, що родина у них є сьвятощию, а предків уважаєть ся за божища, розвід там є дуже частий і дуже простий. Хінці відносять ся до своїх жінок взагалі без всяких церемоній. Щось не сподобаєть ся Хінцеви, він вносить зараз просьбу о розвід. Нарушенє супружеської вірности не все є причиною розводу; розвід в Хінах, се міра економічного і матеріяльного положеня.

Коли муж є на стільки убогий, що не може дати удержаня своїй жінці, або коли лише удає, що не може удержувати її, тоді він пускає жінку на чотири вітри... „Иди собі, куди сама хочеш".

Щоби свій розвід утвердити, він вносить просьбу до уряду і просить узглядити її. Просьба є звичайно все одного змісту. „Низше підписаний оженив ся (подає день і рік) з Н. Н. (імя жінки). Тепер його родина находить ся в крайній нужді і в критичнім положеню. Длятого він не може удержувати свою жінку і при сій нагоді заявляє, що він радий розвести ся з нею і позволяє їй віддати ся за другого, щоби могла красше і вигіднійше жити. Вона може вийти заміж за другого, любого їй мущину, а я не стану їй на перешкоді. Щоби вона і ви (урядники) не бояли ся, що я не додержу свого приреченя, я на сім документі витискаю знак свого пальця і ставлю свій підпис: Н. Н."

В разі голоду або невроржаю майже всі біднійші Хінці розводять ся, а жінка шукає за „улюбленим мущиною" та часто такого не знаходить і з розпуки позбавляє себе житя.

БІЛЬ МОЄЇ ДУШІ.

Лежить в душі моїй сей біль,
Що віє з нив тих і з тих піль.
Душа під тягаром гнесь-упадає
І пісня на устах рвесь-утихає;
Се-ж ляг в душі важкий сей біль,
Що віє з рідних нив і з рідних піль.

У. К.

ПРОСЬБА

В СПРАВІ ҐІМНАСТИЧНОГО ПІДРУЧНИКА ДЛЯ „СІЧОВОЇ ОРҐАНІЗАЦІЇ" В АМЕРИЦІ.

Як нам вже відомо з часописий, посеред нашої молодіжи в Америці повстав досить оживлений рух до орґанізованя в руханково-спортові товариства, котрі можуть мати добру підставу в житевім розвою та в піднесеню духа нашої молодіжи як тут в Америці, так і в старім краю.

Відомо нам також, що в тій справі засновано „Тимчасовий Січовий Комітет", котрий під протекторатом Федерації Українців має приготовити все потрібне, щоби можна як найскорше впровадити в житє те, до чого рветь ся і стремить наша молодіж, то є „Січову Орґанізацію".

Щоби така орґанізаційна робота принесла пожадані успіхи, треба конечно мати готовий підручник до ґімнастичних вправ, який припоручено мені до виконаня. Річ звісна, що до зладженя такого підручника треба мати відповідний матеріял. Доси під рукою в мене знаходить ся кілька засадничих вільних вправ мужеських і женських, але того всего замало.

В тій власне справі відношу ся з щирою просьбою до всіх українських Товариств, книгарень, редакцій і поодиноких людий, в кого знаходять ся які старокраєві виданя з ґімнастичними вправами, як: Трильовського „Атаман", календарі „Запорожець", дальше — Боберського сокільські вправи і забавки, чеські підручники хорватські, словенські, і т. п. — аби були ласкаві написати або вислати на мою адресу, за котрі на жадане вишлю заплату відворотною почтою, або до випожиченя на короткий час.

Чим більше призбираєть ся матеріялу, тим красший буде підручник, тим скорше і красше піде робота орґанізаційна по цілім краю.

Також прошу всі Хв. Редакції, щоби були ласкаві передрукувати отсю мою просьбу в своїх цінних часописях.

Всі письма прошу слати на адресу: P. Zadoretzky, 267 E. 10 Str., New York, N.Y.

КОЛИ У ВАШІЙ МІСЦЕВОСТИ НЕМА ТОВАРИСТВА ЧИ БРАТСТВА, ЩО НАЛЕЖИТЬ ДО У. Н. СОЮЗА, ТО ПОСТАРАЙТЕ СЯ ТАКЕ ТОВАРИСТВО ЧИ БРАТСТВО ЗАЛОЖИТИ І ВПИСАТИ ДО У. Н. СОЮЗА.

НАРОДНІ ВІЧА

В МІСЯЦИ ВЕРЕСНЮ,

на котрих будуть промовляти референти Федерації Українців в Злучених Державах.

В неділю, дня 10. вересня.

ДІТРОЙТ, МІШ.

в польскій галі при Форест і Чен улиць о год. 3-ій пополудни.

Реф. др. В. Сіменович, п. Е. Струтинська і М. Січинський.

В неділю, дня 24. вересня.

НЮ БРІТЕЙН, КОНН.

в галі Української Спілки, 284 Норт Ервін Плейс о год. 2-ій пополудни.

Реф. М. Січинський.

Віча в Бостоні, Масс., Провіденс, Р. Ай. і инших українських кольоніях в стейтах Ню Інґленд оголосить ся пізнійше.

Українська Громадо! Братя і сестри!

Щоб почути про долю й недолю нашого народа в старім краю,

щоб помогти братям за морем в той тяжкий час,

щоб станути разом з ними в змаганю за кращу долю українського народа, за українську справу,

щоб просьвічатись і осьвідомлятись, як жити і що робити нам тут на американській земли,

ПРИХОДІТЬ ВСІ! КЛИЧТЕ ВСІХ!

Екзекутивний комітет Федерації Українців.

П О Д Я К А.

Всевишньому подобалось забрати з сего сьвіта мою найдорожшу супругу і маму маленькій сирітці Ользі, Стефанію Навроцьку з Вітяків. Отсим почуваюсь до обовязку зложеня найбільшої подяки в першій лінії Високопреподобним Отцям: Ф. Кісілєвському, пароходи в Ансонії, Конн. і о. Александрови Павлякови, мойому настоятелеви і добродієви, пароходи з Бостон, Масс. Сердечне Спаси-Біг Вам Всч. о. Кісілєвський за величаве відправлене обряду похоронного. Особливша подяка належить ся Вам Вп. о. Павляк за Ваші труди, що Ви мимо своєї страти не жалували мучити себе так далекою дорогою і своєю участию в богослуженях, як також взнеслим пращальним словом причинились до звеличеня сумного обряду. Господь Всевишний нехай стокрицею надгородить Вам. Зарівнож дякую і п. В. Касьнови, головному урядникови „Товариства Учителів" з Бруклина, Н. Й., п. Ф. Тимкевичеви, місцевому учителеви, п. Л. Кушнірови, бувшому ансонійському учителеви. Дякую Вам Товариші за Вашу щирість і правдиву прислугу, котру віддалисьте своєю присутностию моїй найдорожшій покійній супрузі. Не меньшу подяку складаю читальні „Просьвіта" з Сеймор, Конн. за вінець, котрий зложили члени на домовину, виправляючи свою членкиню на вічний супочинок. Дякую пані А. Островській і панні А. Лабівській з Ню Гейвен, Конн., як рівнож всій рідині, приятелям і знакомим з Ансонії, Сеймор і Дерби, котрі не жалуючи труду, своєю присутностию віддали послідну прислугу. Най Господь Бог Всевишний нагородить Вас за Ваші труди.

Н. Навроцький, муж; Оля, донечка.

РУХ В ВІДДІЛАХ У. Н. СОЮЗА.

ЮТІКА, Н. Й. „Запорожська Січ", від. 55, взиває своїх членів, щоби зійшли ся всі як один на день 10. вересня о годині пів до 2-гої на галю Міцкевича у В. Армата на мітінґ, на котрім будуть обговорювати ся дуже важні справи і буде вибір нового уряду. — М. Граб, секр.

Найважнійша річ, якої вимагаємо від орґанізації, — є ПЕВНІСТЬ, щоби вона членам дала то, що обіцює; аби член давав вкладки зі спокійною совістю, що його добро не пропаде. Такою певною орґанізацією є Український Народний Союз.

ДЛЯ ТИХ, ЩО ЧИТАЮТЬ І ЗАМОВЛЯЮТЬ ОГОЛОШЕНЯ.

За всі оголошеня (адвертайзменти), поміщені в „Свободі", редакція не відповідає. Хто замовляє щонебудь з поміщуваних оголошень, нехай звертаєть ся просто на адресу тої фірми, яка оголошує ся; в „Свободі" належить замовляти лише те, що „Свобода" оголошує від себе. На се треба добре уважати.

Звертаєсь увагу Вп. читачів нашої часописи, що, коли вони засилають замовленя до фірм оголошуючих ся в нашій часописи, роблять се на власне ризико і редакція за се відвічати не може.

„Свобода" є орґаном У. Н. Союза і поміщує безплатно лиш оголошеня про засіданя відділів сеї орґанізації. Прочі оголошеня є платні. Виїмок становлять викази жертв, коли гроші зістали відіслані до Федерації Українців в Злучених Державах, І ОГОЛОШЕНЯ ПРО НАРОДНІ ВІЧА, ЯКІ НЕ МАЮТЬ ЦІХИ ПАРТІЙНОСТИ. Такі оголошеня містимо безплатно, подаючи їх зміст в скороченю.

Оголошеня концертів, представлень, місцевих народних сьвят і маніфестацій поміщуємо лише за окремою оплатою, надісланою з гори. Коли з гори не одержимо належної заплати, то містимо лише згадку про заповіджений концерт чи представлене з поданем дати і місцевости, і то лише тоді, коли дохід призначений на народні ціли.

Поміщуване більших оголошень є коштовне, і сторони, даючі оголошеня, мусять самі покрити сі кошти, бо видавництво не має ніяких спеціяльних фондів на оплату таких коштів.

Всякі оголошеня мусять бути надіслані до адм. „Свободи" найменьше на три дни перед виходом даного числа часописи.

„СВОБОДА".

ДРІБНІ ОГОЛОШЕНЯ.

В сій рубриці поміщуйте слідуючі оголошеня: Коли хочете віднайти своїх свояків, краянів або товаришів. —Коли шукаєте занятя.—Коли бажаєте, щоб хтось доніс Вам, де іде добре робота.—Коли потребуєте агентів до поширеня Вашого бизнесу.—Коли потребуєте робітників до праці в бучерні, ґросерні, готели або на фарму.—Коли шукаєте спільників до бизнесу.—Коли шукаєте дяко-учителів і учителів музики.—Коли маєте хату або фарму на продаж.—Коли маєте хату або фарму до винайму.—Коли маєте на продаж якісь річи.—Коли пошукуєте людий на мешкане з харчом.—Коли продаєте свій бизнес або хочете купити чи обмінятись з ним.—Коли хочете подати свою адресу або бизнес до публичного відома.

За оголошеня поміщені в сій рубриці платить ся по $1\frac{1}{2}$ цента за кожде слово за одноразово поміщене, а за дальші поміщеня по 1 цнт. за слово за кождочасне поміщене. — Оголошень женитьби не приймаєсь.



Др. І. Спіллінґер

Порада і оглядини ДАРОМ.

Застарілі хороби можна вилічити без ужитя затроюючих лікарств при помочи електрики. Рівнож в богато случаях, що давнійше вимагали операції, можна вилічити ся о много лучше тим самим способом, без ужитя ножа. 79—

Маю також машину, за помочию котрої можу бачити нутро людського тіла і пізнати причини хороби, а другою машиною можу впровадити струю електричну до тіла і вбити заразливі бактерії, які є причиною всіх недомагань. Та метода лічення є не тілько нешкідливою але і приємною для пацієнта.

Dr. J. SPILLINGER
153 E. 18th St., New York, N. Y.
при стації елевейтра 3-ої евені і субвею.

Години офісові: від 9. рано до 12. пол., ві второк і пятницю від 9. рано до 7 вечер, в неділю від 9 до 11 рано.

РУСЬКИЙ І ПОЛЬСЬКИЙ АДВОКАТ І НОТАР з довголітною практиною перепроваджує всілякі справи цивільні та карні з найліпшими вислідами

Години урядові: від 9-ої рано до 6 ої вечер
Адреса:
JOSEPH HELLER, 132 Nassau St., Room 516, New York, N. Y.
Для убогих порада безплатна в своїм мешканю від ч. 168 East 89th St., близько 3-ої евені, L стація від 7-ої до 10-ої вечер. 53—

НАЙБІЛЬШИЙ ЗАКЛАД ДЕНТИСТИЧНИЙ
НА ВСХІДНІЙ СТОРОНІ МІСТА НЮ ЙОРКУ.
ЗУБИ ПІСЛЯ НАЙНОВІЙШОЇ МЕТОДИ.



Вставляємо нові зуби, які будуть знаменито виглядати і послужать Вам як Ваші власні. — Витягаємо зуби рішучо без болю. — Робота ґарантована. — Ціни умірковані.
Dr. A. H. CHAIKIN, Chirurg Dentist,
293 E. 10th Street, cor. Ave. A., New York, N. Y.
Години офісові щодня від 9. рано до 9. веч., в нед. від 9. рано до 2. поп.

ДАРОМ! ІНФОРМАЦІЇ ДАЄМО ДАРОМ! ДАРОМ!
ЗАКИ КУПИТЕ ДІМ — ЗАКИ КУПИТЕ ДІМ

Льоти або фарми в якийнебудь компанії, від спекулянтів, посередників або аґентів, котрі перед купном обіцяють золоті гори, а по купні обіцянок не могуть додержати, бо не є в можности: коли не хочеш, щоби вас ошукали, але хочете бути задоволені за свій тяжко запрацьований гріш, зголосіть ся впрост о безплатну пораду в справі купна або заміни дому, льоти або фарми до правдивих і ретельних бізнесменів, а одержите правдиву пораду і інформацію даром, та ніколи не пожалуєте. Tel. 7993 Cortland.

Офісові години: від 9-ої рано до 2-ої пополудни.
LINT, BUTSCHER & ROSS, Inc., 21 PARK ROW, 13th floor, Room 1330, New York, N. Y.



ОДИНОКА АВТОМОБІЛЕВА ШКОЛА,
ІСТНУЮЧА ВІД 1905 Р., ДЕ УДІЛЯЮТЬ ІНСТРУКЦІЇ У ВАШІЙ РІДНІЙ МОВІ.

Наша довголітна репутація і велике число вдячних листів від наших учеників, дає нам право сказати, що наша школа є одинокою, з якої Ви будете вповні вдоволені. Ми вчимо після найновійшої методи їздити автомобілями всяких моделів, як також вчимо направляти усї части механізму машини. Маємо свій власний ґарадж при школі, де можете рвпрактикувати ся з ріжними машинами. Зголосїть ся особисто і упевніть ся про правдивість наших слів. Наш інструктор має цертифікат і свого механічного образованя, затверджений властию. — ПОВНИЙ КУРС $15.00. Час науки необмежений. 100—

INTERNATIONAL SCHOOL OF AUTOMOBILES
147 EAST 40th STREET, Dept. 52, NEW YORK CITY

DETROIT, MICH.

З великою приємностию повідомляємо своїх приятелів і загал, що ми перенесли ся до більшого і лучше урядженого

МЕДИЧНОГО ОФІСУ І ЛЯБОРАТОРІЙ

які причинять ся до відданя ліпшої услуги і методичної опіки для наших пацієнтів.

СПЕЦІЯЛІСТ в хоробах СКІРИ, КРОВИ і ХРОНІЧНИХ НЕДУГ. Експерт в баданю крови, мочи і т. и.

Doctor M. ROBINSON,
397 Woodward Ave., Detroit, Mich.
Години офісові: 10—1 і 4—8. Сьвята: 10—2.
Уважайте, щоби не загубити нашої нової адреси. Заховайте сей купон.

НОВІСТЬ! ПОЗІР! НОВІСТЬ!

НА 30-ДНЕВНУ ПРОБУ!



Станьте і читайте, бо Ви певно не мали ще таку золоту (Ґолд Філд) годинку з т. зв. зелізничим верком. Погляньте на сї гарні окладинки і її верк. Сейчас побачите, що се є найліпший „Транс-Пасіфік" зелізничий верк з чистого ніклю і стали. Має 21 рубінових камінів і спеціяльні реґуляторі, так осаджені, що годинка не може спізнятись ані спішитись, чи то при огни, чи то на морозі, чи при стрясеню. Сю годинку ґарантуємо на 25 літ, яка є відбита на кождій годиниці. Мотормени, інжинери і кондуктори найчастійше носить такі годинки. Подумай лише, щоби то було, коли би зелізничі годинки спішили або спізнялись? Тоді булоб кождого дня много випадків. Задля того зелізничі годинки не можуть спішити ані спізняти ся, і тому вони є заосмотрені в коштовні реґулятори. І сї власне годинки продаємо через якийсь час по зниженій ціні, а в додатку даємо гарний ланцушок зовсім даром. Не потребуєте нам присилати ані цента, а пришліть лише своє імя і адресу і напишіть, яку хочете годинку, криту чи відкриту. Ми сейчас вишлемо вам годинку почтою. Коли принесуть вам годинку до хати, заплатите $7.95. По 30-тьох днях ношеня, переконаєтесь яку добру годинку ви набули за такі малі гроші. Коли би Ви були незадоволені, зверніть нам годинку а ми звернемо Вам кошта. Не відкладайте, а пишіть сейчас по сю годинку, доки ми ще продаємо їх по зниженій ціні. 104c12



UNION WATCH CO,
670 N. Carpenter St., Dep. 15,
CHICAGO, ILL.

ШКОЛА СПІВУ І МУЗИКИ Професор МИРОН КОРИКОРА учить грати на скрипках, піяні, мандоліні, ґітарі. — Учить сольового співу і дириґентури.
323 E. 17 St. між 1 і 2 Ave., NEW YORK, N. Y.





ДЛЯ ВАШИХ НІГ! Ляпісовий олівець усуне Вам зовсім нагнітки, висипку, бородавки, знаки і нарости на скірі. Не потребуєте вже довше терпіти. Потріть тілько тим олівцем а сейчас побачите, як нарости і нагнітки будуть щезати в Ваших таки очах. Бородавки на руках знищить ся в такий самий спосіб. Ціна 50 цнт. з пересилкою. В разї незадоволення, зверніть його нам, а ми сейчас відошлемо Вам гроші назад. Адресуйте: 67c-
A. P. OWENS, Dept. A., 159 W. 145th St., New York, N. Y.

ВАЖНЕ ОГОЛОШЕНЕ. ВАЖНЕ ОГОЛОШЕНЕ.

PROF. DOCTOR SLOAN

спровадив до Пітсбурґа всі свої лічничі машини і апарати для лічення недужих мущин і женщин, і тут, буде продовжати лічене тою самою методою, яку уживають з великим успіхом в перворядних клініках Европи, а помимо сего не буде жадати платні за оглядини і поради.

БЕЗПЛАТНІ X-RAY РОЗСЛІДЖЕНЯ НЕДУГИ віддаєсь кождому недужому. Доктор Слон говорить, що кождий, хто надієсь вилічення, мусить вперед піддатись докладним оглядинам. Воно є так конечне для вислідження дійсної недуги, як і те, в який спосіб її належить лічити. Ся причина вказує, чому Ви повинні прийти і піддати ся, безплатним оглядинам д-ра Слона і вислухати його поради. Він розслідить Вашу міч, кров і жолудок, уживаючи до сего сильних X-Ray машин електричних. Опісля коли Ви схочете піддатись лїченю, а Ваша недуга окаже ся вилічимою, тоді лїкар скаже Вам як довго потреває лїчене і подасть Вам ціну.

Д-РА СЛОНА ОФІС Є ОДНИМ З НАЙЛІПШИХ.

Тут побачите чудові машини, які часто дають найліпші вислїди, головно тоді, коли другі методи недописали. Подивляти будете сї машини і апарати і оцїните їх користи.



ЙОГО ВЕЛИКА РЕПУТАЦІЯ І УСПІХИ.

є наслідком його медичної методи, яку він застосовує при кождім случаю. Нічого не занедбає він для недужих з найліпшим успіхом і лічить в можливо найкоротшім часї. Лічить кождого з осібна і запевнює приватну опіку.

$1000.00 X-Ray УЖИТО НА ДОСЛІДИ НЕДУГ І ЛІЧЕНЄ.

ЧИ МАЄТЕ недомаганя жолудка? Катар? Бронхітіс? Болї нирок або міхура? Ревматизм? Болї утроби, запір, болї голови, нечисту кров, свербячку і викиди шкірні? Параліж, кольки, звихненє, ослабленє, нервовість або безсильність? Пропуклину? Слабі легки? Недомаганє серцеве? Кашель? Секретні недуги мущин або женщин?

ТЕПЕР МАЄТЕ НАГОДУ порадитись у славного спеціяліста і піддатись оглядинам при застосованю машин X-Ray зовсім безплатно. Ніколи передтим не було такої нагоди у сїм місті для недужих мущин і женщин. Ми радимо Вам зголоситись сейчас.

ГОДИНИ ОФІСОВІ:	ПРОФ. ДОКТОР СЛОН	Напротив почти
Щодня від 9-ої рано до 8-ої вечер. В неділї від 9.30 до 1-ої.	стало мешкаючий під ч. 303 SMITHFIELD ST.	Pittsburgh, Pa.

$15 ЛЕКЦІЇ ЇЗДИ АВТОМОБІЛЕМ $15



Чому маєте ходити без праці або мало заробляти, коли можете мати легке і добре платне занятє, все на сьвіжім воздусі.

Ми вивчимо Вас на шофера і автомобілевого механіка протягом 3 тижнів в день або вечерами і постараємось для Вас по укінченю курсу о добру роботу. Наша школа є першою і найліпшою в тім краю, в якій учимо після найновійшої методи а не як другі. Властитель сеї школи є інспектором автомобілів, і тому він знає ліпше вчити як другі.

Прийдіть до нас ще нині, розмовитись у своїй мові; офіс отворений до 9-ої вечер. Лайсенс ґарантуємо. 41—

Маємо дешеві мешканя для учеників з провінції.

NEW YORK AUTO SCHOOL,
302 E. 14th St., близько 2-ої Аве.,
New York City.



ДО ХОРИХ РУСИНІВ ПО ВСІХ ЗАКУТИНАХ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ!

Др. Б. ГОГЕНБЕРГ,
славний спеціяліст зі старого краю

поручає всім терпячим Русинам, так мущинам як і женщинам свої успішні лікарські услуги.

ЛІЧИТЬ З НАЙЛІПШИМ І НАЙПЕВНІЙШИМ УСПІХОМ РЕВМАТИЗМ, ВСЯКІ НЕДОМАГАНЯ ЖОЛУДКОВІ, НЕДУГУ УТРОБИ, НИРОК, ЗГРУБЛЕНЄ ЖИЛ, ГЕМОРОЇДИ, СТРУКТУРУ АБО ЗВУЖЕНЄ МОЧЕВОГО КАНАЛУ, НЕДУГИ ВЕНЕРИЧНІ, ЯК РІВНОЖ ВСІЛЯКІ НАСЛІДКИ ТАЙНИХ НЕДУГ, НЕДУГИ СКІРНІ, РІЖНІ ЗАТРОЄНЯ КРОВИ І Т. Д. 40—

Доконує всякі найтяжші операції мущин, женщин і дітий в своїм офісї або в домі пацієнта, спеціяльно же на пропуклину при помочи спеціяліста з Відня.

Єсли би хтось не міг прийти особисто, нехай опише листовно з повним довірєм свою недугу, а дістане совісну і безплатну пораду.

На відповідь залучіть почт. марку.

Dr. B. HOHENBERG,
304 2nd Ave., (між 17 а 18 ул.)
New York City.
Години офісові: щоденно від 8-ої рано до 8-ої вечер.

Dr. JULIUS **MARTINSON**
ЕВРОПЕЙСЬКИЙ ЛІКАР,
УКІНЧИВШИЙ НАУКИ В УНІВЕРС. РОСІЇ І НІМЕЧЧИНИ, СПЕЦІЯЛІСТ НЕДУГ МУЖЕСЬКИХ І ЖІНОЧИХ.

Лічить успішно всякі недуги мущин і женщин, має значну клієнтелю між Українцями і радо уділяє всякі поради устно і на листовні запити.

Години офісові: від 8-10 рано, від 12.30-1.30 в пол. і від 6-8 вечер. В неділі, від 8-10 рано і від 1-2 попол.

295 E. 10th St., NEW YORK, N. Y.
слідуючий дім рога Ave. A.

ELIAS ROSENTHAL
ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ
АДВОКАТ
В АМЕРИЦІ.
Практикує понад 25 літ в тутешних судах і є добре всім знаний.
302 Broadway, New York, N. Y.
13th floor 100-

ЗАГАЛЬНО ЗВІСНИЙ ЧЕРЕЗ 35 ЛІТ ДОКТОР МУЛЇН, СПЕЦІЯЛІСТ МУЖЕСЬКИХ НЕДУГ.



Без згляду на рід недуги — у мене найдете щиру поміч. Розкажіть лише її перебіг. Вилічу Вас — як Ваша недуга окажесь вилічимою. Ціни низькі — а успішне лїченє ґарантує моя довголітна практика. Поради безплатні. Години урядові: 9 до 8. В неділі: 10 до 3. 108-20

DOCTOR MULLIN,
409 Fourth Ave., Pittsburgh, Pa.
Офіс напроти почти.

ВЖЕ ВИЙШЛА З ДРУКУ НАРОДНА ДРАМА ЗІ СПІВАМИ В V. ДІЯХ

ОЙ НЕ ХОДИ ГРИЦЮ, ТА НА ВЕЧЕРНИЦІ

СЯ КНИЖКА НАДАЄ СЯ ВПОВНІ ДЛЯ АМАТОРСЬКИХ ТЕАТРАЛЬНИХ ВИСТАВ. ДО ВІДОГРАНЯ ПОТРІБНО ВСЕГО 8 ЖЕНЩИН І 7 МУЩИН. — ЦІНА ЗА ПРИМ. 30 ЦНТ., ЗА 15 ПРИМІРНИКІВ $3.35.

Замовленя і гроші посилайте до:
"SVOBODA"
83 Grand St., Jersey City, N. J.

ЩО КОЖДА МАТИ ПОВИННА ЗНАТИ.

Тримайте вікна відчинені як в літі так в зимі, щоби сьвіжий воздух все входив в хату. Сьвіжий воздух є найліпшою забезпекою доброго здоровля.

Коли у Вашої дитини є воміти, надмірно тяжкий віддих, запір, корчі жолудка, безсонність або коли дитина має зубкованє, не забудьте уживати лік „Kopp's Baby's Friend", який вратував житє міліонам дітий в протягу послідних 40 років.

„Kopp's Baby's Friend" продаєсь в 25 і 50 цнт. фляшках в кождій аптиці.

Коли не можете дістати в сусїдстві, вишліть паперовий доляр прямо до фабрикантів а вони вишлють Вам дві 50-центові фляшки відворотною почтою.

KOPP'S BABY'S FRIEND COMPANY,
York, Penna.

C. Robert Kopp.

Правдивий виріб лиш з таким підписом.

DR. BUKKI'S MEDICAL INSTITUTE
407 East 58th Street, NEW YORK, N. Y.
Межи 1st Ave. i Ave. A.
СТАРОКРАЄВИЙ ХРИСТІЯНСЬКИЙ ЛІКАР.



Лічить успішно всї жолудкові недуги; легких, нирок і всї другі внутрішні недуги. Лічить підагру і секретні недуги мущин і женщин. Щепленє проти сифіліса і ріжні инші операції. З великим успіхом лічить ревматизм, ранання ногах, лишаї, всї скірні викиди, як також дитинні недуги. Лікар говорить по українськи і сам виробляє ліки.

Офіс отворений від 9. рано до 8. вечером, як також в неділї і сьвята. Хто не може приїхати нехай пише до нас. 79—

$10 ЗА НАУКУ ШОФЕРСТВА $10



Пощо платити більше? Чому маєте бути невільниками в шапах, коли можете стати своїм босом і заробляти по $25 тижнево і вище. Наша школа має найліпше і найбільше заосмотренє в сїм обсїгу в Америці. Се є одинока школа, в якій учать шоферства і реперованя на всяких новомодних автомобілях, як Chalmer's, Buick, Cadillac, „Hudson Super Six", 1916-1917 модель. Вчимо в українській мові. Також старaємось о посади. Харч і мешканє для позамісцевих дешево. Ґарантуємо студентам диплёми. Огляньте нашу школу і самі оцїніть.

Уважайте на нашу адресу:
ARENA AUTO SCHOOL, 210 W. 50th St., (Близько Бродвею)
NEW YORK, N. Y.

Безплатні інструкції механізму для шоферських студентів — се доказ користий, які дає наша школа. Незабудьте зайти вперед до нас. 86—

ВОЛОСЄ

відросте Вам назад через застосованє наукової методи.
ДЛЯ МУЩИН І ЖЕНЩИН БЕЗПЛАТНО



До лїченя.

Чи Вам випадає волосє? Чи ви посивіли зі старости? Чи вони занечищені і дикі? Чи маєте порпаї і чи свербить Вас скіра? Чи Ви є лисі, чи допера починаєте лисїти?

Коли Ви терпите котру з вимінених недуг, то не зволікайте, але старайтесь запобічи сему. І замовіть собі ілюстровану книжку в руській мові під заг.:

„ПРАВДА О ВОЛОСЮ",

яку написав один з европейських спеціялістів. Ся книга обнимає слїдуючі розділи:

Чудеса з волосєм. Будова волося і тімени. Причина випадання волося і лисеня. Як забезпечити здоровий і гарний поріст волося. Спосіб, яким можна віднискати волосє в 6-ох тижнях. Сиве волосє. Борода. Письма з признанями вдоволених пацієнтів.



Третий тиждень.

БЕЗПЛАТНА КУРАЦІЯ.



Шестий тиждень.

Упевняємо Вас, що наш власний лік званий: Кальвакура запобігає випаданю волося, нищить порпаї і усуває свербленє скіри, змічняє і спричинює новий поріст волося. За 10 центів срібном або почтовими марками, вишлемо Вам доляровий лік КАЛЬВАКУРА № 1 враз з висше згаданою книжкою: ПРАВДА О ВОЛОСЮ. Витніть се оголошене і зашліть до нас враз з своєю докладною адресою, залучаючи 10 центів до: UNION LABORATORY, Box 501, Union, N. Y. 77c-

UNION LABORATORY.
Box 501, UNION, N. Y.
Залучаю 10 цнт. на пересилку і прошу вислати мені сейчас Вашу долярову КАЛЬВАКУРУ № 1. і Вашу книжку: „Правда о волосю".
(Долучіть се до Вашого замовленя).

ДОКТОР КАРЛО ҐРАФ
СЛАВНИЙ ЛІКАР ЗІ ЛЬВОВА, ҐАЛИЧИНА

від 25 літ СПЕЦІЯЛІСТА в Ню Йорку від недуг СЕКРЕТНИХ І СИФІЛІСА у мущин і женщин. ДР. ҐРАФ має СПЕЦІЯЛЬНІ МЕДИЦИНИ З ЕВРОПИ до ЗАПУСКАНЯ від ШКІРУ І ҐВАНРАНТУЄ СКОРЕ вилїченє.
ДР. ҐРАФ має також X-RAYS машини. — ПОРАДА БЕЗПЛАТНО.
Години офісові: щодня від 12. в пол. до 7. вечер, з вимком неділь.

Dr. C. GRAF, 411 West End Avenue, cor. 80th St., NEW YORK, N. Y.

Як їхати до мене: Субвейом (льокал) до стації 79-ої улиці, або елевейтром 6-ої або 9-ої евені до стації 81-ої улиці, або карою Бродвей і Амстердам евеню до 79-ої улиці. 105-11

НАЙБІЛЬША, НАЙСТАРША І НАЙЛУЧША ТОРГОВЛЯ ЛІКЕРАМИ В АМЕРИЦІ.



94c-

	ЦІНА ЗА ҐАЛЬОН.		
Червона житнівка,	$2.00,	$2.50,	$3.00
Біла житнівка,	2.00,	2.50,	3.00
Рум (червоний)	2.00,	2.50,	3.00
Джін або боровічка	2.00,	2.50,	3.00
Кминківка	2.00,	2.50,	3.00
Анижівка	2.00,	2.50,	3.00
Розоліос	2.00,	2.50,	3.00
Альхоголь	3.00,	3.50,	4.00
Вина, солодкі і квасні	1.00,	1.50,	2.00

Пишіть за повним цінником горівок, вин, підохочуючих напоїв, і т. д. Ми платимо експрес або фрейт на замовленя в сумі $5 і більше. Друки до замовлень, коверти, стінні календарі, чарки і коркотяги даром враз з замовленями.

Посилайте гроші через почтові переkази або у реджістрованих листах.

C. F. ZARUBA & CO.,
318 Third Ave., Pittsburgh, Pa.
(Dept. Sv.)

НАДЗВИЧАЙНА ОФЕРТА
ДЛЯ ПОЛОВО ОСЛАБЛЕНИХ МУЩИН.



Потребуєте післати нам тілько 50 цнт.

Ослаблені полово мущини, як також і нервові, вилічуть ся зовсїм і раз на все через ужитє средства „НОВО". Є се, так сказати-б, чудове средство, яке вилічило вже тисячі хорих полово мущин. Наколи ви є полово хорі, наколи докучає Вам нервове зіслабленє, коли утратилисьте мужеську силу, коли маєте меляихолію, зимні руки і ноги, біль голови, затверджене, діспепсію, хоробу нирок або проводу мочового, неприємні сни, страх показати ся перед людьми, як то инші роблять, вилічите ся при помочи средства „НОВО". Средство се зробить Вас в коротнім часї сильними, здоровими і щасливими, так що будете могли уживати всїх приємностий житя. Щоби Вас о тім переконати, що „НОВО" средство справді се зробить, вишлемо Вам ДАРОМ запас сего средства, що вистарчить на 15 днів, наколи пришлете нам свою адресу і назвиско, як також 50 цнт. в почтових марках або в готівці, на оплачене пересилки і спакованя. Просимо звернути увагу на се, що се не є мала пачка на пробу, але цілковитий запас, що вистарчить на 15 днів і який дуже часто спричинює цілковите вилїченє. Оферта та є важна тілько на ограничений час. Напишіть проте до нас безпроволочно і спімніть, в якій часописи читалисьте се оголошенє, а ми вишлемо Вам сейчас висше наведене средство. 91c—

NOVO COMPANY,
Dept. 23, Box 4000, Philadelphia, Pa.

Женщина-адвокат.

Обзнакомлена з відносинами еміґрантів в Америці.

Веде справи в цивільних і висших судах з найліпшим вислідом.

Безплатні поради незаможним уділяє від 5-ої до 6-ої веч. 06cu

K. F. JANOER, 132 Nassau Street, NEW YORK, N. Y.
Room 801. Tel. Beekman 4654

ЧИ ВИ МАЄТЕ НОВИЙ ЦІННИК КНИЖОК „СВОБОДИ"?
А може Ваші знакомі потребують?
Ми вишлемо Вам даром.
Пишіть на адресу:
„SVOBODA"
83 Grand St., Jersey City, N. J.

ВИНАХІДЧИКИ!

Коли хочете дістати інформації в який спосіб ОСЯГНУТИ ЗАБЕЗПЕЧЕНЄ

ВАШИХ ВИНАХОДІВ,

то пишіть на понизшу адресу у своїй рідній мові а дістанете сейчас совісну пораду ТАКОЖ У ВАШІЙ МОВІ.

На жадане висилаємо даром книжочки з описами. 67c

A. M. WILSON
311 VICTOR BLDG.,
WASHINGTON, D. C.

УКРАЇНСЬКИЙ ЛІКАР
С. М. КАУФМАН
СПЕЦІЯЛІСТ ВСІХ СЕКРЕТНИХ (ПОЛОВИХ) НЕДУГ МУЩИН І ЖЕНЩИН
урядує від 9-ої год. рано до 9-ої вечером.
При лїченю уживає електричних машин X-RAY. 79-
Dr. C. M. KAUFMAN,
111 7th Street, New York, N. Y.

ЕЛЄКТРИЧНИЙ ПАСОК $2.95.



$2.95

Се є той самий рід пасків, за які лікарі жадають від $15.00 до $20.00. Помагають надзвичайно в хоробах: нервових, ревматизму, серця, недиспозиції утроби, болях грудий, нирок, голови, недостаточного круженя крови, хрипки, хоробах жіночих і полових і болю крижах. Міліони сих сильних, змічняючих, ґальванічно електричних пасків вже розпродано по ціні від $15.00 до $20.00, але тепер пораз перший, знижую ціну на $2.95 ТІЛЬКИ і раджу Вам замовити собі один, скоро, нім европейська війна змусить мене підвисшити ціну. Подумайте о тім! Тілько $2.95 за мужеський або дамський, першої класи електричний пасок, пересилку (через парсел-пост) оплачуємо самі. 100-

A. P. OWENS, Dept. E.,
159 W. 145th St., New York, N. Y.

КОЖДИЙ ЧЛЕН У. НАР. СОЮЗА АБО ПЕРЕДПЛАТНИК „СВОБОДИ"

наколи пришле 10 адресів своїх знакомих, до котрих „Свобода" не приходить, а хотіли би „Свободу" читати, отримає ДАРОМ

ГАРНУ **КНИЖОЧКУ**

Присилайте адреси до:
„SVOBODA"
83 Grand St., Jersey City, N. J.

ЧИ ВИ ХОЧЕТЕ

СТАТИ ГОРОЖАНИНОМ АБО НАВЧИТИСЬ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ТА МУЗИКИ? — В ТАКІМ СЛУЧАЮ ЗАПИШІТЬ СЯ НА КУРС ДО ШКОЛИ

The Welfare Club,
314 Air Brake Ave.
WILMERDING, PA.

ВИНАХІДНИКИ!

КОЛИ МАЄТЕ ЯКІ ДОБРІ ВИНАХОДИ, ПРИШЛІТЬ ЇХ НАМ ДО ОПАТЕНТОВАНЯ.

БЕЗПЛАТНО УДІЛЯЄМО ПОРАДИ І ВКАЗІВКИ В СПРАВАХ ПАТЕНТОВИХ. — ДАРОМ ДІСТАНЕ КОЖДИЙ КНИЖОЧКУ ПРО ВИНАХОДИ „ДОРОГА ДО ЩАСТИ І БОГАТСТВА". — ГРОШІ ЗВЕРТАЄМО ПІСЛЯ УГОДИ НА ПИСЬМІ, НАКОЛИ ПАТЕНТ ЗІСТАВ БИ ВІДКИНЕНИЙ. — ПОМАГАЄМО ВІДПРОДУВАТИ ОПАТЕНТОВАНІ ВИНАХОДИ. РУЧИМО ЗА ДИСКРЕЦІЮ ДО $10,000.

AMERICAN EUROPEAN PATENT OFFICES, 309 Sw. Broadway, New York, N. Y.